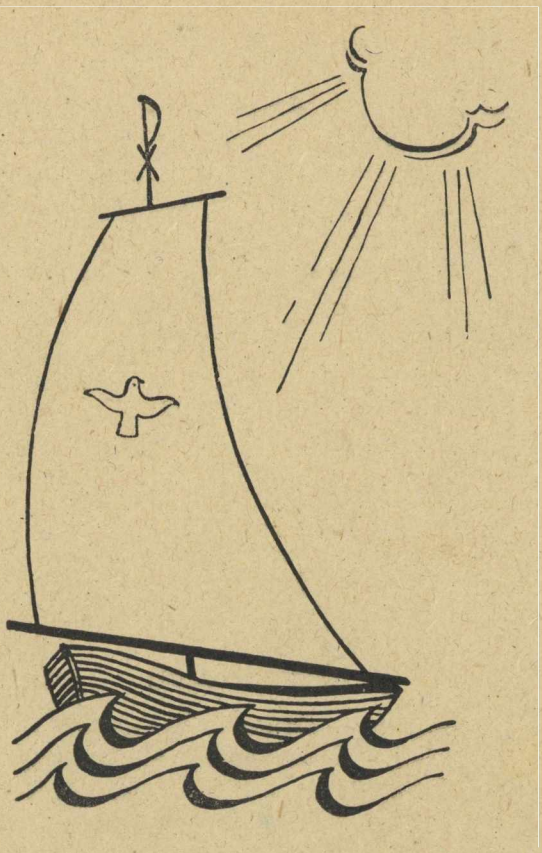

Máté 5. 9.

LELKIPÁSZTOR

1952. MÁJUS HÓ

LELKIPÁSZTOR

Kiadja az Evangélikus Egyetemes Egyház Sajtóosztálya
Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. Vető Lajos
Előfizetési díj egy évre 84 Ft, félévre 42 Ft, egy hónapra 7 Ft
Csekkszámla: Lelkipásztor Kiadóhivatala, Budapest 237.371
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII., Üllői-út 24. Evangélikus Egyetemes Sajtóosztály. Telefonszám: 142—074, 130—886

TARTALOM:

„Semmi sem térítheti el egyházunkat megtalált helyes útjától.“
Részletek Mihályfi Ernő egyetemes felügyelő székfoglalójából 145
Barth Károly: Vallás és élet 148
Dezséry L.: Az egyházmegyei lelkészi munkaközösségekről 157
Bereczky Albert: Az egyház prófétai szolgálata 163
A békéért 171

IGEHIRDETÉSEK:

Húsvét utáni ötödik vasárnap — Áldozócsütörtök — Húsvét utáni hatodik vasárnap — Pünkösd vasárnapja — Pünkösd hétfő — Szentháromság ünnepe — Szentháromság utáni első vasárnap — Gádor András: Rádiós igehirdetés.

Révai nyomda I. sz. telephelye, Budapest V., Bajcsy-Zsilinszky-út 34.
Felelős: Puskás Ferenc

„Semmi sem térítheti el egyházunkat megtalált helyes utjától"

Részle ek Mihályfi Ernő egyetemes felügyelő székfoglalójából

Az én utam az evangélikus papi családból egyenesen és töretlenül vezetett mai állásfoglalásomig.

És azokról, akik a jelenlevők közül teljes odaadással az új társadalmi rend építői közé sorakoztunk, nyilvánvaló, hogy amire életünket is feltettük, azt összhangban tudjuk a magyar protestantizmus százados szabadságszellemével, teljes harmóniában van azzal a szellemmel, amit az evangélikus parókiáról hoztam magammal.

Tisztelt Egyetemes Közgyűlés!

Mi itt valamennyien gályarabok unokái vagyunk, ki vérségileg, ki szellemileg, s ha állástfoglalunk új társadalmi rendünk alapvető kérdéseiben, nem teszünk mást mint őseink, akik évszázados harcot folytattak az ellen az elnyomás ellen, amely nemzeti történelmünkben a protestantizmus külön elnyomásaként is jelentkezett. A vallásszabadságért folyó harc nálunk majdnem mindig egybeesett a nemzeti szabadságért folyó küzdelemmel.

A protestáns egyházak már felismerték, hogy most ennek a harcnak teljes győzelméhez érkeztünk és már évekkel ezelőtt őszinte deklarációkban álltak népi demokráciánk mellé, megkötötték az állam és az egyház között a megállapodást.

Amikor a szavazatbontás után a választás eredményét velem közölték, Vető Lajos püspök úr egyházunk haladó hagyományainak képviselőjét köszöntötte bennem.

Én ezt igen nagy megtiszteltetésnek érzem és valóban a legtöbb lenne, amit elérhetnék, hogy ezeket a haladó hagyományokat híven tudjam képviselni és érvényesíteni.

De megállapíthatjuk, hogy nemcsak én magam, és nemcsak kevesedmagammal képviselem az evangélikus egyház haladó hagyományait, hanem *örömmel látjuk, hogy ma már egész egyházunk legnemesebb haladó hagyományai követésének útjára lépett. Biztosította ennek az útnak tévedhetetlen megtalálását, hogy érvényesült egyházunk alapvetően demokratikus jellege s a hívők tömegeinek szándéka adja meg*

egyházunk igazi irányítását. Vagyis egyházunkban is az történik, amit a nép akar.

Elszakadtak végleg azok a szálak, főleg érdekszálak, amelyek a régi uralkodó osztályokkal fonták egybe egyházunk sok vezetőjét, akik még a felszabadulás után is megkísérelték, hogy illegális és reakciós párttá süllyesszék az egyházat. Ezek a próbálkozások, amelyek egyházunkra súlyos veszedelmeket hoztak volna, s amelyek nem voltak függetlenek nemzetközi imperialista és háborús uszítóként lelepleződött erők befolyásától, ma már végleg a multé.

A nép egyháza valóban a népé lett — hiszen mindig is a szegény dolgozó nép alkotta egyházunk hívőinek tömegét — de most már végleg fel is számolta utolsó lehetőségeit is annak, hogy egy maradék kisszámú reakciós réteg megpróbálja politikai sündisznóállássá szervezni. Meghiusultak azok a kísérletek is, amelyek a politikai reakció bukása után még megmaradt erőket a teológiai reakció frontján szerették volna megszervezni.

Lelkészeink tudják, hogy egyedül a dolgozó néppel való találkozásunk biztosíthatja gyülekezetünk jövőjét és az egyház belső megújulását szolgálja a befejeződéséhez közeledő folyamat, hogy az egyháztagok igazi társadalmi keresztmetszetét tükrözze összetételében az egyház vezetősége is, minden fokon.

Én részt vettem mindebben az alulról indult átalakulásban, az egyház életének belső megújulásában, mint az egyház egyik egyszerű tagja. S ismétlem, hogy most, amikor arra hívtak, hogy vezető helyen szolgáljam egyházamat, biztosan érzem és hiszem, hogy mély meggyőződés van e választás mögött, helyeslő megpecsételése a hívek tömegei részéről eddigi magatartásomnak.

Állam és egyház viszonyában döntő fordulat következett be az elmult években. A vallás teljes szabadsága a népköztársaság alkotmányának szerves része lett. Az állam és egyház között megkötött egyezmény gondoskodik egyházunk támogatásáról és megteremti az anyagi feltételeit is az igehirdetés szabadságának.

Az állam támogatása segítséget nyujt az egyház minden munkájához és az állam, ezúttal elsőízben egyházunk történelme során, nem kér tőlünk cserébe mindezért semmit. Nem kíván politikai szolgálatot, amelyet a kapitalista rendszerek mindig és mindenütt megköveteltek és megkövetelnek az egyházaktól, felajánlván érte a hatalomban való részesedés hazug, hamis, az egyház igazi lényegétől idegen illuzióját és halálosan mérgezett örömét.

Mi ismerjük kötelességeinket, amelyeket mint hazafias demokratikus állampolgároknak teljesítenünk kell és hűen teljesítjük is azokat.

Mit jelentenek és mire köteleznek haladó hagyományaink ma? Mit jelent a követése ezeknek, amelyeknek képviseletében és tiszteletében meggyőződésem szerint itt valamennyien találkoztunk?

Jelenti a haladó hagyományok helyes követése többek közt a tanulás kötelezettségét, a tájékozódást a világban, hogy tisztán láthassuk benne helyünket és jövőnk biztonságát. Az egyház vezetői tudásban ne maradjanak le a gondjukra bízott hívek mögött, akiket egy hatalmas kultúrforradalom széles lendülete visz előre a művelődés útján.

Részt fogok venni egyházunk minden munkájában. Nem fogok kegyesen hangzó szavakat mondani, amelyeket másképp érthetnek a beavatottak, „az írástudók és a farizeusok" és másképpen azok, akik nem az egyház nyelvét beszélik. Egy nyelvet ismerek, a tisztességes, őszinte és igaz emberek nyelvét. Csak egyféle erkölcs és tisztesség van.

Részt akarok venni elsősorban minden segítésben és gondoskodásban, felelősséget érzek az egyház egész vezetőségével együtt minden egyházközségért és egyházunk minden lelkészéért és hívéért. Egyházam élén is a népet akarom és fogom szolgálni.

Az egyház gondjainak enyhítéséhez tartozik a takarékosság is, amelyet minden vonalon érvényesítenünk kell. Az egyház életében ezt is célozzák a zsinat elé terjesztett és terjesztendő átszervezési javaslatok és ez szolgálja az egyetemes felügyelői hivatal fölösleges költséges adminisztrációjának megszüntetése is.

Az egyetemes közgyűlés minden tagjától és egyházunk minden lelkészétől és hívétől segítséget kérek munkánkhoz.

Állandó aktív, építő magatartást kérek segítségül, mert látszategyetértés és belső semlegesség mögött mindig felsorakozhat az ellenség. Belső megújulás nincs igazi belső szenvedélyesség nélkül s erre a legjobb példát Krisztus adja a keresztyéneknek.

Semmi sem térítheti el egyházunkat megtalált helyes útjától. Nekem könnyű feladat adatott, ezen az úton kell csak tovább mennem önökkel együtt. Szolgálatomhoz ilyen értelemben kérem segítő együttműködésünket.

Vallás és élet

Barth Károlytól

Ezt az előadást, melyet kivonatosan közlünk, Barth Károly 1917. október 9-én tartotta „fiatal és buzgó tanítónők" számára, akik vallástanítással is foglalkoztak. A másik lelkész, akiről szó van a cikk elején, Thurneysen. Barthnak ez az előadása az Evang. Theologie 1952. ápr.—májusi számában jelent meg újra, Günther *Dehn* professzor tiszteletére 70. születésnapja alkalmából. Günther Dehn egyik előadását, amelyet az Evangélikus Férfimunka tavalyi berlini konferenciáján tartott, a Lelkipásztor annakidején teljes egészében közölte.

*

Az gyüjtött össze bennünket ide, hogy mindannyian zavarban vagyunk. Hozzánk, két lelkészhez Önök azt a kérdést intézték: mit kezdjünk hittanóráinkkal? Mindenekelőtt arra kell felhívnom figyelmüket, hogy Önök előtt most nem úgynevezett „szakemberek" vannak, akik fölényes tudásuk birtokában valamit is tudnának azon kívül mondani, amit Önök is tudnának maguknak mondani. Higyjék el nekünk mindenekelőtt, hogy ugyanazzal a dologgal szemben ugyanolyan zavarban vagyunk, mint Önök. A vallás kérdésében nincsenek „szakemberek", hanem csak elsőosztályosok, kontárok és laikusok. És mint ilyenek szeretnénk ma Önök mellett helyet foglalni, nem pedig mint valami Istentől tanított referensek Önök előtt fölényeskedni. És ha Önök most azt várják tőlünk, hogy ebben a kérdésben Önöket tovább segítsük, akkor most szeretném a dolgot mindenekelőtt megfordítani és azt mondani Önöknek: mi vagyunk hálásak Önöknek, hogy *Önök* akarnak *nekünk* nyilvánvalóan segíteni. Örülünk annak, hogy Önök egyik tantárgyuk révén nyilvávalóan ugyanolyan zavarba kerültek, mint amilyenbe kerültünk mi egész hivatásunk révén.

Nézzenek csak körül népünk és értelmiségünk körében: ugyan mennyi ember van közöttük, akik számára a vallási kérdés becsületesen és komolyan — kérdés? Pedig erre a kérdésre a tulajdonképpeni, valóságos feleletthez nem juthatunk el addig, amíg ez a kérdés sok-sok embert igazán és valójában nem hozott zavarba. Olyan ez, mint egy kicsi hajnalpír, az eljövendő válaszok és megoldások jele, hogy Önökben előttünk olyan emberek vannak, akik túl vannak azon az elképzelésen, hogy ők készen vannak, akiknek a számára velünk együtt kérdésessé lett a vallás kérdése. Majd megtudják, mennyiben éreznek velünk együtt. És akkor nem fogják elvárni, hogy könnyűvé tegyük azt, ami nekünk magunknak is nehezünkre esik. Mint olyanok, akiknek még inkább nehezére esik a dolog, mint Önöknek, inkább azt fogjuk mondani: ez igazán nagyon nehéz dolog. De megmondjuk azt is: megéri, ígéret van rá, ha az ember bátran nekifog s nem tartja könnyűnek azt, ami nehéz.

*

Tehát a vallásóra! Fel akarjuk tételezni, hogy Önök a gyermekekkel éppen most tárgyalták meg az újtestámentum egyik központi részét, a *tékozló fiúról* szóló szép és könnyen elbeszélhető történetet. Minden gyönyörűen ment. Mindent elkövettek, hogy közel vigyék a gyermekekhez és ez sikerült is. Egyik színes és szemléletes képet a másik után sorakoztatták fel. A tékozló fiú otthon, az idegenben, a disznók között, hazatérőben, végül ismét otthon. Pszichológiával és szeretettel dolgozták ki az atyának, az idősebbik és az ifjabbik testvérnek az alakját. És megszólaltatták mindnyájukat. Végül az egésznek ízlésük és beállítottságuk szerint „vallási tartalmat" adtak, megadták azt, ami az egész vallásórában tulajdonképpen a cél. Beszéltek arról, hogyan látja be az ember hibáit, hogyan bánja meg őket, teszi őket jóvá és hogyan lesz belőle ismét derék ember. Vagy beszéltek arról, hogy valamilyen hitetlen ember hogyan téved el a világban, hogyan tér meg és hogyan találja meg ismét Istent.

Most azonban tételezzük fel, hogy végre befejezték az órát és visszatekintenek munkájukra. A gyermekek figyeltek és jók voltak; talán könnyekig meghatódtak s akkor is, amikor Önök azt, ami tulajdonképpen „lényeges", megpróbálták kifejteni, valamennyi őszinte, okos, ravasz, éhes, mohó, óvatos és kifürkészhetetlen gyermekszem különös várakozással csüngött az ajkukon. Talán hallották azt is, hogy később azt mondta egyik a másiknak: Jaj, de szép volt! Olyan vallásóra volt, amilyennek lennie kellett. Meg vannak elégedve?

Milyen különös: *nincsenek* megelégedve! Igen, igen, Önök megértenek engem. Persze, hogy meg vannak elégedve, ahogyan az ember mindig meg van elégedve, ha jó munkát végzett. De ugyebár éppen az ilyen egészen jól sikerült órák után tapasztalják az elégedetlenségnek ezt az érzését, amelynek a minden földi dolgok magától értetődő tökéletlenségéhez semmi köze nincsen. Egyedül maradnak, a saját szavuk csengése még a fülükben van s az a sejtelem remegteti meg a szívüket, hogy valahol ott a középen, az éppen most olyan hatásosan elbeszélt történet között, ahogyan ott az asztalon fekvő könyvben olvasható, és a mindenfelé szétfutó gyermeksereg között, — hogy ott valahol a középen e két ismert érték között van egy ismeretlen, amelyet Önök egész kitűnő vallásórájukkal nem találtak meg, egy olyan titok, amelyet Önök nem tártak fel, amelyhez még csak közel sem jutottak. Nem tudtak róla beszélni, mert nem is gondolnak rá. Nem gondolnak rá, mert nem is tudnak róla semmit. Nem tudnak róla semmit, mert tulajdonképpen mi mindnyájan nem tudunk róla semmit. De mégis csak megvan. És érezteti hatását, amikor az általunk jól végzett „vallási munka" fölötti megelégedésünket a gyökerében vágja el.

És most mégegyszer ott van valamennyi kérdő, áthatő gyermekszem mindazzal, ami a gyermekek előtt és mögött van életükben; te nekünk vallásórát tartottál, igen, igaz volt és szép volt és eleven volt s mi ezért

hálásak vagyunk neked, — de mégis mit akar az jelenteni, hogy hittanóra? Mit akarsz te azzal, hogy nekünk ilyen órákat adsz? És mit kezdjünk mi, mi multunkkal és jövőnkkel, ereinkben atyánk és anyánk vérével, környezetünkben, szociális viszonyaink között s a mostani időben, a világháború közepén? Mit kezdjünk a te „tékozló fiú"-ddal?

És még van Valaki, akinek szintén kérdései vannak hozzád: nevezetesen a tékozló fiú maga, ott a könyvben, az asztalon, vagy az, ami a könyvben belőle megmaradt: Te vallásórát csináltál belőlem. Igen, én végtelenül türelmes vagyok. Már ezer meg ezer vallásórát tartott rólam ezer meg ezer tanító és pap és te megint ezt csináltad velem és én engedtem, mint ahogy a hozzám hasonlók, Ábrahám és Mózes és Dávid király, a bethlehemi pásztorok, az irgalmas samaritánus és a vámszedő a templomban, a Krisztust megtagadó Péter, és Saul, aki Pállá lett — mind, mind szüntelenül kénytelenek elviselni, hogy vallásórákat, prédikációkat, tanításokat, bibliaórákat és előadásokat tartsanak róluk. Rajtam is és mindnyájunkon ismételten beteljesedik az, ami meg vagyon írva: „Kínoztatott, pedig alázatos volt és száját nem nyitotta meg, mint bárány, mely mészárszékre vitetik, és mint juh, mely megnémul az őt nyírók előtt; és száját nem nyitotta meg!" Engedem, hogy szüntelenül felhasználjatok, mint „textus"-t, mint ahogyan ti ezt olyan szépen mondjátok. De mit akartok tulajdonképpen? Ugyebár arra még sem gondoltok, hogy *azért* lettem csavargóvá és kerültem a disznók közé, *azért* határoztam el, hogy megtérek,, *azért* ölelt magához atyám és vágatta le számomra a hízlalt tulkot, hogy ti kétezer év mulva rajtam mutassátok be művészeteteket? Mi köze a ti vallásotoknak és lélektanotoknak és erkölcstanotoknak, mi köze megható és bájos képeiteknek mindahhoz, amit én tulajdonképpen mondani akarok? Ezt mondja és ezt kérdezi a „tékozló fiú" a maga részéről.

Remélem, veszik észre, amikor ezeket mondom, nem könyvekből vagy mások kritikai megjegyzései alapján, hanem a saját tulajdon tapasztalatomból beszélek. Én mindig hallom ezt a két hangot, ha „jó" prédikációt, vagy „jó" tanítást (már amit így neveznek) tartottam. Ez pedig az *élet* hangja, amely gyermekeink és hallgatóink részéről némán hangzik felénk. És ez az *életnek* a hangja, mely éppen olyan némán a *bibliából* szól felénk. Az élet a nagy ismeretlen a középen, a titok, amelyhez nem jutunk közel. Nos, látják, itt a mi mai problémánk: „Vallás és élet". Amit csinálunk és csináltunk a templomban és vallásórán, az a legjobb esetben is valamiféle vallás. Az élet pedig semmit sem akar tudni a vallásról. Sem az az élet, amely a világban van, sem az az élet, amely a bibliában van. Az elutasítás mindkét részről határozottabb és könyörtelenebb, mint ahogyan arra az imént céloztam. Az élet megveti a vallást, mert a vallás nem segít az életnek, hanem akadályozza. Az élet mindkét oldalról visszalök bennünket, ha a vallással közeledünk feléje. Az életnek nincs szüksége vallásra és nincs szük-

sége vallásos emberekre. Hosszú korszakok voltak a történetben, amikor ezt úgyszólván senki sem vette észre, vagy nem akarta észrevenni. Egyes emberek azonban mindig akadtak, akik *észrevették:* a vallás rajtunk nem segít. Hogy nekünk valami másra van szükségünk és tulajdonképpen mást keresünk. Akik nagy csöndességben szenvedtek e miatt és harcoltak ezért. S azután volt egy pár egészen nagy korszak is: Pálnak a korszaka, Szent Ferencnek a korszaka, Luthernek a korszaka, amikor egész népeken átfutott a nagy általános felfigyelés hajnalfénye.

*

A vallás útja elkerüli az életet. A helyzet tisztázása érdekében ezt becsületesen át kell gondolnunk és végig kell beszélnünk.

A vallás *magánügy*, vagy hogy Nagy Frigyessel szóljunk: mindenki a saját fazonja szerint üdvözülhet. Vagy a vallás szempontjából nézve: a hitben az egyes lélek megmentésének és üdvösségének a kérdéséről van szó. Vagy még szebben és modernebbül: a kegyesség Isten személyes átélése. Valójában mindig ugyanazt mondjuk ezekkel a mondatokkal, amelyek manapság vallásos és nem vallásos körökben úgyszólván magától értetődő hitoikkelyekké lettek. Az a számtalan sok ember, aki ezeket a gondolatokat elismétli, éspedig sokszor melegséggel és meggyőződéssel ismételgeti, nincs tudatában annak, micsoda megsemmisítő ítéletet mondott ki ezzel a vallás fölött. Pedig ez így van. A vallás az életet elkerüli. Mert az élet egyáltalán nem magánügy. Ahol az életben magánügyek vannak, mint pl. egy villa kerítéssel körülvett kertjében, ott beteges tünetről van szó. Az élet a legáltalánosabb, legáfogóbb valami, a valóság. A Nap süt. Az ég kék. Az erdő zöld: Van szemünk, fülünk és lábunk s használjuk őket. Emberek vagyunk. Mindnyájan emberek vagyunk. Élünk. Mindnyájan élünk. Ez az élet. És most üssük fel bibliánkat s halljunk valamit Istenről. Ki az Isten? Semmiesetre se a magánügyek Istene. „Kezdetben teremtette Isten az eget és a földet." Vajjon Isten csak a zsidók Istene? Nem a pogányoké is? Bizony a pogányok Istene is! „Napját felhozza mind a jókra, mind a gonoszokra és esőt ád mind az igazaknak, mind a hamisaknak." Halljuk, miként helyezi kezét mindenekelőtt egy valakire, Ábrahámra, de ezen az egyen keresztül rögtön egy egész népre, és ezen az egy népen keresztül rögtön az egész emberiségre. Nagy, általánosan érvényes kettős tényről hallunk: Ádámban *minden* ember bűnös. Krisztusban *minden* ember igaz. Látják: ez illik a Naphoz, az éghez, a levegőhöz, vagy ha úgy akarják, a világháborúhoz is, a tejárakhoz, a kenyérjegyhez. Ez az élet. Az életnek megvan a maga személyes, individuális oldala is. De az élet maga nem magánügy. Nem személyes élmény. Hanem a legfönségesebb, hozzánk legközelebb álló általánosság. Menynyire életidegen lényegileg e mellett az olyan ügy, amely csupán személyes. Különös emberek különös tapasztalásainak az ügye. Szép lelkek

privát szükséglete és privát vállalkozása és privát szórakozása, és olyanoké, akik ilyenek akarnak lenni! Mindezt a mi hallgatóink, akár kicsinyek, akár nagyok, nem tarthatják fontosnak, mert alapjában véve jól tudják, hogy a magánügyek, a személyes dolgok tulajdonképpen nem fontosak. Bennük lényegileg mi magunk se tudunk hinni; alapjában véve magunknak is mindez álomnak tűnik fel. Innen a bizonytalankodásunk minden vallási munkánk során. Hiszen ez a bizonytalanság onnan van, hogy a helyett, hogy kinyitnánk az ablakokat és engednénk, hogy besüssön a Nap, mesterségesen elsötétített helyiségben zseblámpákkal hadonászunk. És akkor még a biblia is hátbatámad bennünket és azt mondja: csak azt ne higyjétek, hogy *én* talán a ti pártotokon vagyok. Mert amit *én* gondolok, az is éppen az élet és nem szép lelkek élményei, privát átélések és személyes dolgok! — Az ilyen helyzet már önmagában véve zavarba hoz bennünket!

A vallás *belső élet*. Azt is lehetne mondani: a vallás lelkiállapot. Vagy: a vallás idealizmus. Vagy: a vallás szellemi élet. Vagy: Schleiermacherrel tudóskodva azt lehet mondani: a vallás a feltétlen függés érzete. Vagy más modern emberrel: a végtelenség érzése. Már értik, miről van szó: az ember belső állapota, ez a vallás. Ezzel egy második, éppoly megsemmisítő ítéletet mondanak ki róla. Így kerüli el a vallás az életet. Belső élet, lélek, idealizmus, szellem, értelem — mi az? Semmiesetre sem élet! Persze az életnek van belső, lelki, szellemi oldala is. Minden külső dolog a belsőből indult ki és indul ki állandóan. A lélek az törvényeivel együtt — gondoljanak a matematika csodálatos megvalósulására a természetben! —, amely magának a testet megteremti. Az eszme, a szellem az, amely kibocsátja magából a millió és millió jelenségű létet és amely magát bennük mindig újra megtalálja. És csodálatos: valóban belső életünk, a lélek, az ember szelleme az, amelyben az élet egész kozmosza önmagát tükrözi, ami magában foglalja és megérti, ami nélkül semmi sincs, ami van. De értsük meg jól, a fogalmak szemléletek nélkül üresek (Kant). Az élet csupa külsővé lett benső ség, teremtő szellem, alkotó lélek, tetté és eseménnyé lett és lévő érzelem. Vagy a bibliának Krisztusról szóló hatalmas bizonyságtétele szerint: Ige, mely testté lett. Élet a csillagok járása, a Jura és az Alpok felépítése, a hegyi kristályok keletkezése — mindez *tiszta* élet Isten teremtő szelleméből. Élet az, hogy betegségek lepnek meg, rágnak és emésztenek bennünket s a harc is, amelyet az orvos ellenük folytat, a felülről származó osztályharc, amelyet évszázadok óta a burzsoázia sikeresen folytatott, és az alulról származó osztályharc, amelyre a proletariátus most már egyre komolyabban kezd rálépni, a katonák ütemes lépése s a nehéztüzérség és a muníciós oszlopok dübörgése s az egész világháború, — ez a *megzavart* és *elpusztított* s önmagával viaskodó élet. De mégis csak élet. És élet, ha most ismét felnyitjuk a bibliát, Krisztus, aki Ábrahámnak ígértetett és akiben a próféták remény-

kedtek, Krisztus és mindaz, ami vele és körülötte történt, az emberi lét őshazájára és ősigazságára vonatkozó egész látható és megragadható kinyilatkoztatás, a bénák talpraállása, a vakok szemeinek megnyílása, a gonosz szellemek kiűzése, saját feltámadása a halálból. Látják: ez az élet. Az életre éppen az a jellemző mindig, hogy az, ami belül van, kifelé tör, a lélek testtélétele, a szellem alakotöltése. Ebben a világ és a biblia ismét egészen egyek, de ismét mindkettő nem ért egyet a vallással. Micsoda életidegen dolog: pusztán szellemi élet, tiszta belső élet, érzelem, mely semmi más, mint érzelem, idealizmus, amely saját magán belül akar mozogni, és éppen ez maga a vallás. Csodálkoznak, hogy legszebb vallásos prédikációink és vallásóráink, játszódjanak le oly hatásosan, ahogyan csak tudnak, kezdettől fogva halva születtek, mellé fogások, a levegőnek öklözése? Ó, a mi hallgatóinknak finom füleik vannak és finom szemük, finomabb, mint ahogy ők maguk tudják. Magától értetődő előttük, hogy a puszta belső élet és a lelkiállapot éppen olyan nem fontos dolog, mint a puszta magánügy. Ezért alapjában véve beszédünket nem tarthatják fontosnak. A nép szereti idealistáit, mondják, igen, de joggal nem hiszi egyetlen szavukat sem. A világ szépen megköszöni, hogyha pusztán belső életet akarnak neki adni s a biblia még inkább megköszöni az ilyesmit.

A vallás *érzület*. Kérem, vegyenek maguknak ismét bátorságot arra, hogy vagy morális, vagy inkább racionalista, vagy inkább hívő, vagy általában áhítatos érzületre gondoljanak; pontosan úgy, ahogyan az Önöknek a legjobban megfelel. Érzület helyett szabad hangulatot is mondaniok, ha jólesik. S már most ennek az érzületnk vagy hangulatnak megint csak bármilyen tetszés szerinti vallási tartalmat adhatnak. Mondhatják büszkén Goethével: „A vallás tisztelet az előtt, ami fölöttünk van", vagy mondják, ahogyan erre napjaink síma teológiája rájött: A kegyesség odaadás, gondoljanak „a Legfőbb iránti tiszteletre"-re. Mindig ugyanoda jutunk, hogy az ember önmagán kívül mindenféle tényhez, Istenhez, világhoz és embertársaihoz önmagából kiindulva szeretne viszonyulni. Ezzel meg harmadszor mondanak ítéletet a vallás fölött. Így hallad el a vallás az élet mellett! Mert az életben az érzületek és hangulatok egyáltalán nem játszanak szerepet. Az élet kozmoszát erők, hatalmak és hatalmasságok alkotják. Az élet a víznek, a tűznek, az elektromosságnak és a kémiai szubsztanciáknak az ereje. Az élet a létért való küzdelem, amely áthatja az egész természetet mindazzal a sok sötét borzalommal és mindazzal a csodával, amely nyomában jár. Az élet: azok a hajlamok és képességek és szenvedélyek, melyeket az átöröklés révén vérünkben a világra hoztunk. Az élet az infuzóriák kísérteties nyüzsgése a vízcseppben. És az élet az éppen ilyen kísérteties nyüzsgés a saját tudatalattinkban. Az élet az imperializmus, kapitalizmus és militarizmus szörnyű hatalmai, amelyek őrjöngésétől remeg a világ épülete. És az élet a mélységből feltörő erő

a szocializmusban, amely az előbbieknek útját akarja állni. De kétségtelenül élet a római pápás egyház titokzatosan félrehúzódó, évszázadok pompájával felruházott hatalma. Zűrzavaros s talán őrjöngő és félelmetessé lett élet mindez, de mégis élet, mivel erő. Az élet dinamika. — És mégegyszer nyissuk fel bibliánkat és ha ez alatt a szempont alatt próbáljuk olvasni, egészen megdöbbenve látjuk, hogy az életnek micsoda könyve ez. „Mert erős a szeretet, mint a halál, kemény, mint a sír a buzgó szerelem; lángjai tüzeknek lángjai, az Úrnak lángjai. Sok vizek el nem olthatnák a szeretetet, a folyóvizek sem boríthatják azt el." Ilyen dinamikával van egészen tele a biblia. Csak megint jobban meg kell tanulnunk felfigyelni rá nekünk, szegény középeurópai érzület-embereknek, amilyenek mi vagyunk! Egyenesen csodálatos, hogy itt mennyire a realitásokról van szó. És bizony ha ismét megtanulnánk azt, hogy a bibliának ebből a reális dinamikus jelentéséből beszélnénk, akkor többé nem beszélnénk el az élet fölött. Mert az a nagy harc, amely végigvonul ezen az egész könyvön, bizony nem kétféle érzület vagy hangulat ellentéte, hanem ott is éppen erők, hatalmak, uralmak állanak szemben egymással, amelyek viaskodnak és végül az Ország — halljátok? az *Ország!* — Isten országa, amely diadalmasan tör át mindenen. Valamilyen országot nem érzületekkel és hangulatokkal építenek fel, hanem erőkkel. Olvassák el idevonatkozólag a klasszikus helyet a Római levél 5. fejezetében: „A halál uralkodott Ádámtól Mózesig azokon is, akik nem az Ádám eseténck hasonlatossága szerint vétkeztek." Értik? „Uralkodott" — uralkodott, miután szabadjára engedte a bűnnek éppoly hatalmas, egyszersmindenkorra érvényes ereje. Ezt jelenti a reális gondolkodás. S azután a másik oldalon az evangélium, az örömhír. A hatalma talán új érzület? Nem, feleli Pál apostol Róm. 1-ben, hanem *dünamisz*, Istennek megmentő ereje. „Ahol a bűn hatalmassá lett, ott a kegyelem még hatalmasabbá lett." Jézus talán egy új élethangulat hozója, Goethe vagy Carlyle, vagy Johannes Müller mintájára? Nem, valamilyen új hangulattól még soha senki se riadt meg; de Jézusról azt olvassuk: megrémülének, mert hatalmasan prédikált és nem úgy, mint az írástudók. Új hangulatok semmit sem változtatnak meg a világon, Jézusról azonban azt olvassuk: erő áradt ki belőle, mely mindeneket meggyógyított. És a Krisztusban megjelent Isten országának értelme? Valamilyen újfajta áhítatnak vagy véleménynek a létesítése és terjesztése? Nem, hanem (Lk. 1.) „hatalmas dolgot cselekedék karjának ereje által; elszéleszté az ő szívök gondolatában felfuvalkodottakat, hatalmasokat dönte le trónjaikról, és alázatosakat magasztalt fel. Éhezőket töltött be javakkal és gazdagokat küldött el üresen. Felvevé Izráelnek, az ő szolgájának ügyét." Látják, ez jelenti megint csak a reális gondolkodást. A biblia és a világ ismét kitűnően értik egymást. De közöttük és a vallás között ezen a ponton sem jöhet létre egyetértés. A vallás mint érzület és hangulat eltávo-

lodik az élettől, melyben az erők és a hatalmasságok a fontosak. A vallás életidegen dolog. Ennek a fonák helyzetnek a terhéből kell valamit az egyházban is hordoznunk. Érzületet prédikálunk, hangulatot keltünk. Talán sikerül is, de mit ér az tulajdonképpen? Igen, ha hatalmasan beszélnénk és nem úgy, mint az írástudók, igen, ha erő áradna ki belőlünk — de „tisztelet az előtt, ami fölöttünk van", „odaadás", ez az életben nem számít, ezt, akármilyen mély benyomást gyakoroltunk is vele, senki nem veheti komolyan. Nem is komoly valami. Csak az erők a komolyak. Ezért van az, hogy pl. a kapitalizmus a vallást sose vette komolyan, hanem egészen nyugodtan épített templomokat és iskolákat a legcsekélyebb félelem nélkül, hogy ebből valaha is számára veszélyes ellentétes erő keletkezhetne. Ezért van az, hogy a militarizmus a vallást oly kevéssé veszi komolyan, hogy egészen nyugodtan alkalmaz tábori lelkészeket, akik két üteg között tábori szószéken hirdethetik érzületi mondókáikat, mint ahogy a verebek a krokodil fogai között ugra-bugrálhatnak. A militarista szörnyeteg egészen jól tudja, hogy a derék tábori lelkészek részéről semmi rossztól tartania nem kell. Erő belőlük nem fog kiáradni. *Az a képzet, hogy a vallás valami reális dolog, hogy igazi erőkkel van dolga, — ez a képzet egyszerűen nem létezik többé a világon, mégha a fejünk tetejére állunk is.* Higyjék el, ezt lényegileg tudják már az Önökre bízott kis fiúcskák és leánykák is, nem is szólva mindazokról a presbiterekről, parasztokról, gyárimunkásokról és dragonyosokról, akik hallgatóságunkat alkotják (vagy nem alkotják). Ezek mind sokkal ravaszabbak, semhogy ne vennék észre, hogy mindez semmi: érzület és hangulat. És mi magunk is észrevesszük. És mindenekelőtt a biblia vette észre. És a „tékozló fiú", akit mi érzületi példácskává és hangulati képpé tettünk, kinevet bennünket és megüzeni nekünk a hadat. És így keresztűzben állunk és helyzetünk rendkívül kritikussá válik.

*

És most? Igen: és most! Most remélhetőleg mindannyian tudunk kettőt: mi az az átok, amely alatt sóhajtoznunk kell. Önöknek a vallásórán és nekünk egész hivatásunkban. És mi az a szabadság és megváltás, amelyhez egyszer át kellene törnünk. Az *átok* a teljes életidegensége annak, amit *vallásnak* neveznek. A *megváltás* maga az *élet*, amely meggondolásaink során távolból ismételten köszöntött bennünket. Remélem, mindannyiuknak *jól* esett, hogy valaki, akit a cipője éppen úgy szorít, vagy még jobban, mint Önöket, elmondotta, hol a hiba. El tudom ugyan gondolni, hogy valaki most ezt válaszolja: nem, én közben nem jól éreztem magamat, hanem csak most érzem igazán elégedetlennek és nyugtalannak magamat. De teljes józansággal ismétlem: remélem, hogy közben mindnyájuknak *jól* esett a dolog. Mert látják, ez már egyszer így *van:* a vallás kérdésében csak akkor esik jól valami, ha egyszer valóban és mélyen elégedetlen emberré lettünk. A temp-

lomból jövő vámszedőről sem olvassuk, hogy elégedetten távozott haza, — hanem megigazulva, Istentől megigazítva. Mit is kívánhatnék jobbat Önöknek, mint hogy Önökben is feltámadhasson ebben az órában ebből a nagy elégedetlenségből valami: „Isten, légy irgalmas nékem bűnösnek!" Higgyék el nekem: az Istentől megigazított emberek nem a nyugodt, hanem a nyugtalan emberek. Most már tudjuk, honnan jövünk, hol állunk és hová kell jutnunk, nevezetesen, ha tényleg *ki* akarunk jutni. Alagútban vagyunk. Mögöttünk a bejárat beomlott s ha nem akarunk megfulladni és éhen veszni, a hosszú fekete lyukon, amely előttünk van s amely az életbe vezet, keresztül kell vándorolnunk. Ígérem Önöknek: a másik bejárat nem omlott be. Messziről nagy világosságot látok, nem kell félnünk.

Csak ne gondolják most már azt, hogy könnyű dolog, hogy olyan, mint valami módszerkérdés, hogy szószékeinken és katedráinkon a vallást az élettel cseréljük ki. Önök most már tudják, amit vallásnak neveznek, vesztett pozició, amelyre többé *soha* nem állhatunk biztonsággal és jó lelkiismerettel. Bizonyára mindannyiuknak velem együtt megvan az a szándékuk és jóakaratuk, hogy elhagyják ezt a pozíciót. És most már mindannyian szeretnénk az életről beszélni őrhelyeinken: az életnek egészséges általánosságáról és testiségéről és erejéről — az életről, ahogyan az Isten karjaiban volt, és amilyenné lett otromba és brutális ujjaink között nálunk embereknél, és amilyen ismét lehet a Krisztusban. Hiszen ezt az életet, ennek az életnek hatalmas tényeit és történetét kerestük tulajdonképpen már eddig is minden szörnyű ügyetlen prédikációnkkal és tanításunkkal, noha nem vittük tovább, mint hogy különös módon dadogtunk és képzelődtünk és talán szitkozódtunk, mert éppen ez a legnagyobb valami lebegett sötéten előttünk. És ha egész ténykedésünk idején néhány valóban jó pillanatunk volt, akkor ezek azok voltak, amikor vallási prédikációnkon és vallástanításunkon túl — számunkra talán alig tudatosan — valami felragyogott az életből és átvillant a mi nagy vagy kicsiny hallgatóinkhoz, mint a karácsonyfa az ajtó hasadékán keresztül a sötét szobába. — Csak azt ne kérdezzék most már tőlem: mit kell tenni, hogy az embernek több ilyen pillanata legyen. Hogyan kell a tékozló fiú történetét úgy elbeszélni, hogy az élet, az a titok jogaihoz jusson? Mit kezdjünk vallásóráinkkal? *Ne* kérdezzenek tőlem ilyet. Különben azt kellene gondolnom, nem értettek meg. De mit is válaszoljak Önöknek? Csak annyit mondhatnék: ezt én sem tudom. Ez az én belső nyomorúságom és munkám is hétről-hétre. Csak azt tudom, hogy egyre újabban és egyre erősebben kell küzdenem azért, hogy magát az életet (az életet a világon és a bibliában) először lássam, értsem, megértsem. A világ nyomorúságát úgy szemlélni, hogy róla úgy beszélhessek, mint a saját nyomorúságomról és a bibliabeli győzelmet és örömet úgy szemlélni, hogy róla mint olyan tehessek bizonyságot, aki erről nem csupán olvasott,

hanem aki ezt mint igazságot hallotta és látta. Ez az a válasz, amelyet magamnak adok. És amikor ezt a választ keresem, ez engem annyira igénybe vesz, hogy az ilyen kérdésecskékre: hogyan kell prédikálnom és tanítanom, bizony nincs időm. Ha az életet már *láttuk volna*, könnyebb lenne róla *beszélnünk*. De még csak olyan kevés emberrel találkoztam, aki messziről látta. Mi mindannyian s a mi nagy és kicsiny hallgatóink is még valami vastag páncéltoronyban vagyunk és újra meg újra mi is, ők is nem csinálunk egyebet, mint vallást, vallást, vallást és nem akarjuk észrevenni, hogy az életről, életről, életről van szó. Mert a vallás az embernek, minden embernek valami nagyon természetes, közelfekvő, könnyű és kényelmes dolog. Az élet pedig úgy tűnik fel előttünk, mint valami nagyon magas, távoli és idegen, nehéz dolog, noha mégis csak mindannyiunk számára a legtermészetesebb. Ne gondolják, hogy az a hamis beállítottság, amelyben mindnyájan benne vagyunk, olyan gyorsan levethető, nem is szólva arról, hogy ennek olyan könnyen hasznát is tudnánk venni.

De ha Önök vállalni akarják azt a belső munkát, amelyen többek között át kell menni a felé az új alap felé, akkor legyenek egészen bátrak és örvendezők: látni fogjuk az életet és akkor egyszer majd bizonyságot is szabad tennünk az életről. S azért most még egyszer engedjük, hogy a tékozló fiú beszéljen mindnyájunk helyett: „Felkelvén elmegyek az én Atyámhoz!"

Az egyházmegyei lelkészi munkaközösségekről

Dezséry László püspök beszámolója az 1952. április 17-i országos esperesi értekezleten. (II. értekezlet)

ISMÉTELTEN MEGVITATTUK már a kérdést s a jelenségek elemzése ugyanoda visz. A lelkészi munkaközösségi tevékenység egyházunkban nem tervszerű, nem egységes és nem célravezető. Nyilvánvaló, hogy a lelkészi munkaközösségek alapszervezete az egyházmegye. Nem lehet országosan jobb a munka, mint amilyen a helyi munka az egyházmegyékben. Meg kell tehát ragadnunk a kérdést itt, egyházmegyei fokon, természetesen hozzáértve azt, hogy országosan, az egészet illetően is intézkedésekre határozzuk el magunkat és a lelkészi munkaközösségek tevékenységét tervszerűbbé, egységesebbé és célravezetőbbé igyekszünk tenni.

A legutolsó összefogható kép, amit az egyházmegyei lelkészi munkaközösségi tevékenységről alkothatunk, az 1951. esztendő egyházkerületi közgyűléseinek beszámolója. A négy egyházkerület jegyzőkönyveinek

és az egyetemes egyház közgyűlési jegyzőkönyvének vizsgálata azt mutatja, hogy az egyházmegyei munkaközösségek tevékenysége intenzitásban és az elvégzett munka tartalmában igen különböző volt.

Igen különböző a 21 egyházmegye lelkészeinek magatartása abból a szempontból, hogy hány munkaközösségi gyűlést tartottak és ezeken a gyűléseken mennyi munkát végeztek el. Van olyan egyházmegye az országban, mely egy esztendő alatt összesen kettő s van olyan, amely 12, sőt több összejövetelt tartott. Vannak olyan egyházmegyék, melyek egy-egy gyűlésükön három-négy előadást vagy témát is megvitattak s vannak olyanok, ahol összejöttek a nélkül, hogy a gyűlésnek határozott és előre előkészített tárgyköre lett volna. Világos, hogy elsősorban ezen a lazaságon tudunk segíteni. Mindenütt el lehet érni, hogy a munkaközösségi gyűléseket rendszeresen, legalább havonta megtartsák és azoknak minden alkalommal előkészített tárgyköre legyen.

Tartalmilag vizsgálva a munkaközösségi gyűlések beszámolóit, azt lehet látni, hogy a felvett témák teljesen szétágazóak. Egyetlen témát sem tudunk felmutatni, melyet 1950—51. esztendőben az ország minden egyházmegyéjében megvitattak volna. A témák megvitatásának célratörő jellege is tökéletesen hiányzik. Egyedül a dunántúli egyházkerületben lehet látni bizonyos egyöntetűséget és célratörést abban a vonatkozásban, hogy a gyülekezeti fegyelem szabályozásának kérdését megvitassák és a bányai egyházkerületben, hogy a zsinati törvényjavaslatok szempontjából széleskörű közvéleménykutatást végezzenek. A dunántúli munka azonban — habár eredményt hozott —, mégsem jelent felhasználható hozzájárulást egy egyházi probléma megoldásához, ugyanis a munkát jórészt arra való tekintet nélkül végezték, hogy milyen természetű az a környezet, amelyben az egyház él. A bányai egyházkerület munkája sem nevezhető sikeresnek, mert az pedig természetében nem munkaközösségi munka, amihez a részvevők felkészülten, előtanulmányok birtokában fogtak volna hozzá, hanem magukban hordott felfogások kifejezésének és kérdésekhez való spontán viszonyulásoknak alkalmai voltak.

Meg kell állapítanunk, hogy a lelkészi munkaközösségek országos munkája egyetlen témát sem mutathat ki, melyben egységes lelkészi közvéleményt alakított volna ki, egyetlen tárgykört sem, melyben az egész magyar evangélikus lelkészi kar véleményt adott volna, egyetlen olyan kérdést sem hozott elő, mely a felsőbb egyházi vezetéstől a lelkészekig vitt volna el útmutatást és ennek a fordítottja sem történt meg. A lelkészi munkaközösségnek pedig csak úgy van értelme, ha az 1. bizonyos tanulmányi eredményeket közösen alakít ki, vagy ilyeneket 2. közkinccsé tesz, ha az 3. biztosítja a felsőbb egyházi vezetés és a gyülekezetben szolgáló papság véleménycseréjét és munkaösszhangját, ha 4. demokratikus szerkezetté tud válni, mely közvetíteni tudja a lelkészi kar és a gyülekezetek kívánságait, kritikáit az egyházi vezető-

ségnek, vagy ha 5. egyházi problémák megoldását országos egyöntetűségben tudja biztosítani. Azt a munkát, mely a mult esztendőben tervszerűtlen és eredménytelen volt, olyanná kell tennünk, ami valóban megéri a fáradságot, mert méltó a feladatainkhoz.

A tervszerűtlenség és eredménytelenség főokát a megfelelő vezetés és ellenőrzés hiányában látom. Tartalmilag a munka azért volt rossz, mert az egyházkerületek között megnyilvánult széthúzódó egyházpolitikai álláspont a tartalmi szétesést természetesen eredményezte. A nagy összefüggéseken belül azonban hibának tartom azt is, hogy az egyházmegyei lelkészi munkaközösségek munkáját az esperesek a legtöbb helyen kicsusztatták a kezükből. Helytelen, hogy az esperes sokhelyen úgy látta — az egyházmegye papsága is úgy látta —, hogy jó, ha a lelkészi munkaközösség vezetője az esperes mellett egy arra rátermett másik lelkész.

Helyenként ezt azzal is indokolták, hogy az a lelkész értékesebb munkát tud végezni a lelkészek között, mint maga az esperes. Ebben az esetben meg kell kérdeznünk, hogy akkor miért nem az a lelkész az esperes?! Más esetben azt hozták fel, hogy az esperes sok munkája mellett tehermentesítés okából kell a munkaközösség vezetését másra bízni. Ebben az esetben azt kell kérdeznük, mivel foglalkozik az esperes, ha nem azzal, ami az első dolga, hogy „szeniora" legyen a lelkészeknek? Másutt a megbízatást úgy tekintették, hogy az egyházmegye valamelyik „jó bolondjára" kell bízni azt a terhet, hogy a lelkészi tudományos utánképzés és az egyházi problémák kollektív tisztázása ügyében szorgalmatoskodjék olyanok helyett, talán az esperes helyett, — akik ennél fontosabb dolgokkal vannak elfoglalva. Ez esetben meg kell kérdeznünk, mik azok a fontosabb dolgok és mi indokolja a lelkésznevelésnek ezt a hanyag kezelését? Még olyan hely is van, ahol azért választottak külön munkaközösségi vezetőt, hogy az esperességre pályázó második lelkésztestvért önérzetében kielégítsék. Máshol azt mondják, hogy ezt a munkát ne csinálja az esperes „hivatalból", hanem az önkéntesség lelkességével dolgozó megbízottra kell azt bízni. A magam részéről a lelkészi munkaközösséget az esperes hivatalból való munkájának tekintem és nem hiszem, hogy ezt a nézetet nem kellene vallanunk mindanyiunknak.

Azt az irányzatot kell felvennünk, hogy az esperesek minden egyházmegyében a legértékesebb lelkészek közül kerüljenek ki és a munkaközösségi tevékenység irányítása és ellenőrzése a megfelelő esperesek kezében legyen. A lelkészi munkaközösség szerepe és szelleme nem lehet ellentétes az esperes munkájával és terveivel szemben. Van, ahol kétségtelen, hogy a lelkészi munkaközösség vezetője külön-vizeken evez s míg az esperes igyekszik egész egyházunk hivatalos egyházi programmját és egyházpolitikáját vinni, addig a lelkészi munkaközösség valamelyik öntudatos „egyetnemértőnek" a kezébe csúszik át, aki az

egyházi hivatalos irányvonalat a teológia mesterfogásaival igyekszik megtörni. Az egyházmegyéért az esperes a felelős és a lelkészeknek tudniok kell, hogy a lelkészi munkaközösségért is ő a felelős. Olyan egyházmegye is van, ahol egy-két tevékeny, de tulajdonképpen csak feltűnésre vágyó lelkész a maga teológiai vesszőparipájának lovardájaként használja a lelkészi munkaközösséget és 25—30 oldalas improduktív elaborátumokkal rabolja el a lelkészek találkozóinak drága idejét. Mindezt meg kell szüntetnünk.

A munkaközösségek tevékenységét országos egyöntetűséggel kell irányítanunk. Vezető szempontokként a legközelebbi időszakra a következőket hozom fel.

I. Kétségtelen, hogy egyházunknak mostani legpraktikusabb és legfelelősségteljesebb közügye a zsinat. Minden munkaközösségi gyűlésen témának kell tekintenünk a zsinatot. El kell érnünk, hogy a lelkészi munkaközösségek a zsinat elébe dolgozzanak, problémafelvetésben és megoldási javaslatokkal, de legalábbis minden esetben lépést tartsanak a nyilvánosságra került zsinati tervekkel és azokat idejében megvitassák. A zsinattal kapcsolatos megbeszélésekről nagyon pontos tájékoztatást kell adni a püspöki hivataloknak. A bányai egyházkerületben elrendeltem, hogy a zsinati megjegyzéseket a rendes jegyzőkönyvön kívül külön is be lehet küldeni. Így lehet azokat külön kezelni és valóban figyelemre méltatni. Ezt más kerületeknek is javasolom. A zsinattal kapcsolatban ne sikkadjon el egyetlen megjegyzés sem. Ne kicsinyeljük le senkinek a véleményét, mert tapasztalatból mondom, hogy néha a lényegtelennek látszó megjegyzés a zsinati tervek szempontjából nagy távlatokat nyit. Rá kell szoktatni lelkészeinket arra, hogy véleményüket nyilvánítsák és be kell nekik bizonyítanunk, hogy nem beszélnek a levegőbe, hanem az egyházi vezetőség figyelemre méltatja minden lelkész és minden egyházi munkás minden véleményét.

II. A ZSINATI MUNKA MELLETT most nem ok nélkül a lelkészi munkaközösségek lelkigondozói jellegét szeretném kiemelni. Igen kevés egyházmegye van, ahol a lelkészek megkapják a személyüknek szóló lelki táplálékot a kartársi összejöveteleken. Gépiesen és sablonosan megy a gyűléseket bevezető biblia-tanulmány. Két véglet van. Az egyik evangélizációvá teszi az egész munkaközösségi gyűlést, a másik felesleges, de megkívánt hozzáadásnak tekinti a bibliatanulmányt. Egyházunk igehirdetésének égetően nagy ügyét abban is észre kell vennünk, hogy a lelkészek hogyan foglalkoznak Isten igéjével. Azzal is lelkészeink lelkére kell kötnünk ezt az ügyet, hogy a lelkészi összejöveteleken biztosítsuk a megfelelően tárgyilagos és mégis személyesen ható, komoly, tudományos és hitvallásos igetanulmányt. Az esperesek felelősek azért, hogy a lelkészek hitélete elmélyüljön és e közben ne a rajongás és ne a légből kapott bibliai allegorizálás zűrzavarába fulladjon az igeértelmezésük, hanem az megfeleljen annak a követelmény-

nek, hogy egész egyházi szolgálatunkat Isten igéjének tudományos mérlegére helyezzük. Lehetetlenség, hogy a lelkészek úgy lehessenek együtt, mintha nem is egyház szolgálatában állanának. Biztosítanunk kell a munkaközösségi gyűlések hitépítő bibliai tartalmát és teológiai üzenetét. Azt a lazaságot, hogy lelkészek akkor érkeznek meg a gyűlésre, amikor már a bibliatanulmánynak vége van (pl. Budapesten), meg kell szüntetnünk. De ezt meg is lehet értenünk addig, amíg a bibliatanulmány jó színvonalát nem biztosítjuk.

Ezzel kapcsolatban jegyzem meg, hogy az egyházmegyében minden munkaközösségi gyűlésen jelenléti naplót kell vezetni és a notórius hiányzókat az esperesnek a megfelelő eszközök alkalmazásával kell fegyelmeznie. Minden lelkész megteheti, hogy havonta egy napot a lelkészi találkozóra szentel. Ennek persze anyagi előfeltételeit is biztosítani kell. Minden gyülekezet köteles lelkésze hivatalos útiköltségét költségvetésszerűen biztosítani. Az esperesek őrködjenek azon, hogy évi, legalább tíz útiköltség az egyházmegyei lelkészgyűlés szokásos színhelyét számító vasúti menetdíjak értékéig beállíttassék a gyülekezeti költségvetésekbe. Helyes, hogyha az egyházmegye a távoli és a közeli lelkészek gyülekezeteinek közös teherviselése érdekében az összes útiköltséget a gyülekezetek száma szerint elosztja és azt egyöntetűen veti ki az egyházmegye minden gyülekezetére.

A gyülekezetek természetesen ezt az áldozatot csak akkor fogják szívesen viselni, ha a lelkészgyűlésekből lelki hasznot húznak. Az esperesek ellenőrizzék, hogy a lelkészgyűlések eredményeit és tanulmányi anyagát, különösen mostanában a zsinati anyagot gyülekezetünkben ismertetik-e. A lelkészgyűlések nem minden kérdése tartozik persze a presbitériumokra, vagy a gyülekezetekre, de mindig van olyan kérdés, amit fel kell tárnunk otthon a gyülekezetünkben. Így nevelődik a presbitérium az egyházi problémák ismeretére, az azokból való tájékozódásra és azok megoldásának elősegítésére. A gyülekezetközi tapasztalatcsere is csak a lelkésztalálkozókon keresztül valósítható meg, ez pedig életkérdésünk. A gyülekezeteknek és elsősorban a presbitériumoknak meg kell érezniök, hogy a lelkészgyűlés nem a lelkészek önkéntes időnkénti randevúja, hanem hivatalos munkája, melyen egyházat fejlesztünk, vezetünk és építünk.

III. AZ ELSŐ ORSZÁGOS ESPERESI ÉRTEKEZLETEN ELHATÁROZTUK, hogy az igehirdetés felülvizsgálatának kérdésében hozott országos esperesi határozatunkat megvitatjuk a lelkésztestvérekkel. Nem egy helyről igen biztató jelentéseket kaptunk arról, hogy az esperesek ezt a munkát, vagyis a legutóbbi határozatunk ismertetését és megvitatását jól elvégezték. A lelkészektől válaszok és kritikák érkeztek s kérdések, melyeket a határozattal kapcsolatban bővebben kell kifejtenünk, megmagyaráznunk, mint pl. az az eset, hogy az egyik egyházmegye lelkészei kérdezték, mit értünk a határozatnak ezen a

mondatán, hogy az igehirdetésből „oszlassuk el a misztikum ködét". Ez az egészséges. Ne beszéljünk hiába, ne beszéljünk érthetetlenül, törődjünk azzal, hogy a határozataink visszhangot kapjanak és használjunk fel minden alkalmat arra, hogy a lelkészek véleménye az egész egyházi életről és programmról leméréhető legyen és hogy minden kérdés tisztáztassék.

Az igehirdetés kérdésével továbbra is rendszeresen foglalkoznunk kell. A zsinat ügye mellett ez a másik leglényegesebb ügyünk. Érjük el azt, hogy a lelkészek minden esetben megfogalmazzák közösen a véleményüket, hogy kapcsolódjanak más egyházmegyék lelkészeinek, vagy egyházi vezetőségnek bizonyos látásaihoz és útmutatásaihoz. Az a demokrácia helyes módja, ha a mindnyájunkat érintő kérdések tekintetében mindenkit megkérdezünk. Valószínű, hogy lelkészeink, akik ettől évtizedeken keresztül elszoktak, eleinte gépiesen és sablonosan fognak válaszolni. Ismételgetnek már előttük jól megfogalmazott mondatokat. Ez történik annak a demokratikus nevelésnek a során is, amit népi demokráciánk a tömegek között végez. A dolog azonban nem marad ennyiben. Az emberek, minél többször kérdezzük meg őket, annál inkább önállósulnak és bátorodnak fel a gondolkodásra, a dolgokhoz való helyes viszonyulásra, a véleményadásra s így lassanként valóban széleskörű lesz a nép demokratikus részvétele a közügyek igazgatásában. Így kell ennek történnie lelkészeink között is. Gyüjtsük fel minden gyűlésen azt is, hogy mi érdekli a lelkészeket, miről akarnak hallani véleményt és keressük meg a módját annak, hogy meg is kapják a válaszokat.

Az esperesek nem tájékoztatják megfelelően a püspöki hivatalokat a lelkészek között mozgó kérdésekről. Néha túl szépek a jelentések. Mintha minden lelkész mindenben egyetértene egyházi programmunkkal. Én lehetetlennek tartom, hogy az esperes, aki köteles az egyház hivatalos programmját képviselni, ezt a programmot agitáló megbeszéléseken ne kerüljön szembe ellenvéleményekkel, vagy az eddig elért eredményeket túlszárnyaló megoldásokkal. Nem jó, ha a vitát egyházi programmunk felett elkendőzzük a jelentésekben. Persze a szabad és szükséges véleménynyilvánítás érdekében ne az történjék, mint az egyik egyházmegyében, ahol szinte hihetetlen frivolitással kezeltek fontos egyházi kérdéseket, azzal a jelszóval, hogy ők egymásnak „jó barátai" és egymás előtt „őszintén" beszélhetnek. Az őszinteség és a véleményszabadság nem jelenti az egyház nagy ügyeivel való játékot és nem jelenti azt, hogy a lelkész a lelkészek baráti körében felelőtlen lehet. A lelkész minden esetben lelkész és az egyház beiktatott, hivatalos szolgája. A gyűlés vezetésében legyünk fegyelmezettek, különösképpen abban a tekintetben, hogy a dolgok előremenjenek. Az a szabadság, amiben mi lelkésztestvéri közösségben akarunk élni, nem azt jelenti, hogy felelőtlen reakciósok felpiszkálva érezhessék magukat arra,

hogy megint a maguk pecsenyéjét süthetik. A lelkészgyülések arra valók, hogy lelkészeink ránevelődjenek az egyház kérdéseivel való felelős foglalkozásra.

IV. A LELKIPÁSZTORRÓL IS SZÓT KELL EJTENI. A Lelkipásztornak Vető Lajos püspök szerkesztése alatt megjelent első száma már mutatja, hogy nem az, ami eddig volt. De ez nem jelenti azt, hogy ezzel a számmal meg vagyunk elégedve. Ez a szám technikai okokból másfél hét alatt készült el. Az egész lelkészi karnak kell biztosítani a Lelkipásztor színvonalát és mindnyájunkat nevelő munkaerejét. A Lelkipásztor az Egyetemes Sajtóosztály kiadóhivatalának kimutatása szerint sok lelkésznek nem jár. Erre pedig sokszoros egyházi határozat van, tehát ezeket fel kell újítanunk. A Lelkipásztor járatása minden gyülekezetre nézve kötelező, a Lelkipásztor előfizetési díjának minden gyülekezet költségvetésében benne kell lennie. Ezt is ellenőríznünk kell. Megjegyzem, hogy az előfizetési morál a Lelkipásztorral kapcsolatban nem nevezhető a legrosszabbnak, de meg kell tudnunk, hogy miért nem járatják lelkészeink közül sokan és el kell érnünk, hogy azt mindenki járassa. Az egyházmegyei lelkészi munkaközösségi gyülések témájává kell tennünk a Lelkipásztort is és gondoskodnunk kell arról, hogy minden életrevaló megnyilatkozás, ami a lelkészek munkáját segítheti, felkerüljön a szerkesztőhöz.

BERECZKY ALBERT:

Az egyház prófétai szolgálata

Részletek a prágai egyetem Comenius fakultásán díszdoktorrá avatásán felolvasott előadásából

Az egyház életének és szolgálatának — vagy helyesebben: szabadon szolgáló életének — egyik lényeges funkciójáról kívánok szólni: az egyház prófétai szolgálatáról.

Az egyház a mi hitünk szerint annak az élő Istennek egyháza, aki *„sok rendben és sokféleképpen szólott hajdan az atyáknak a próféták által, ez utolsó időkben szólott nékünk Fia által"*. Ez azt jelenti, hogy az egyház elsősorban nem szolgál, hanem elfogadja, hogy az ő Ura neki szolgáljon, — elsősorban nem szólja az igét, hanem hallja és meghallja a neki szóló igét, — elsősorban nem prófétál, hanem engedelmesen engedi hatni magára a prófétai szót. Honnan hallja ezt a szót? Egyedül és kizárólag az ó- és újszövetségi Szentírásban hangzó apostoli és prófétai bizonyságtételből. *Az ige Istennek az a szava-tette, amelyben Isten cselekvő szeretetének teljes kijelentése van s amelynek teljes-*

sége az a Jézus Krisztus, aki eljött és aki eljövendő a világra. Az egyháznak tehát van Ura és egyházról soha önmagában nem beszélhetünk vagy gondolkozhatunk, hanem mindig csupán az Urával együtt. És az egyház prófétai szolgálatáról is mindig csak ezen a fundamentumon lehet beszélnünk.

Ebben már magától értetődően benne van, mégis külön hangsúlyozzuk, hogy az egyház nem ura az Igének, hanem szolgája. Miután először hittel meghallotta az ő Ura szavát, lehet csak neki engedelmesen szolgálnia azzal, amit megértett és kapott. Ezért döntő kérdés, hogy az apostoli és prófétai bizonyságtételt hogyan hallja. A hittől tehát elválaszthatatlan az engedelmesség. Elrettentő példák riaszthatnak, hogy mennyire kész az úgynevezett egyház rajongó szavakban ígérni az engedelmességet, azzal a hátsó gondolattal, hogy az Úr bizonyára olyant fog mondani, amilyent ő hallani kíván. Egy ilyen riasztó példát megemlítek. Jeremiás prófétának azt mondotta az ő népe, amikor tanácsért hozzá fordult: „*Ha jó, ha rossz, hallgatni fogunk az Úrnak, a mi Istenünknek szavára, hogy jó dolgunk legyen.*" (Jer. 42, 6.) Tudjuk, hogy a tanács nem volt szájukíze szerint való s azt mondották erre Jeremiásnak: „*Hazugságot szólsz te, nem küldött téged az Úr*" (43, 2).

Az Ige sokszor elhallgat s a Biblia betűi semmit se mondanak, mert Isten azt az engedelmességet keresi az ő egyházán, amely kész az ő — számunkra nagyon is szokatlan, vagy érdekeinkkel és belénk gyökeresedett életfelfogásunkkal ellenkező — parancsát elfogadni. Az Ige tele van ígéretekkel az engedelmesek és ítéletekkel az engedetlenek számára. Hangsúlyozni kell itt Jézus Krisztusnak azt a szavát, hogy „*ha valaki cselekedni akarja az Ő akaratát, megismerheti e tudományról, hogy Istentől való.*" (Ján. 7, 17.) Ez az isteni sorrend azt jelenti, hogy az Ő akarata csupán engedelmesség által ismerhető meg.

Azt kell megállapítanunk, hogy az egyház hitét és engedelmességét különös mértékben megpróbálja az, amikor az Igében éppen a par excellence prófétai szó rázza meg, ítéli el, bátorítja föl és indítja szolgálatra. Az Istennek ebben a világban, a konkrét helyzetben, a valóságos viszonyok között elevenné váló és elevenünkbe vágó szava: ez a par excellence prófétai szó. És itt hangsúlyozzuk nagyon nyomatékosan, hogy az Ige mindig, ebben a világban, mindig a konkrét helyzetben és a valóságos viszonyok között szólal meg, az Ige tehát mindig időszerű — vagy nem Ige. Hiszen Istent annyira halálosan komolyan érdekelte ez a világ s annyira konkrétan valósította meg önkijelentését, hogy Ő maga is egyszerű emberré lett és ideélte közénk a názáreti Jézusban mindazt a szeretetet, igazságot és békességet, amit az isteni jóakaratában szánt és adott ennek a világnak. Amikor ez a világra eljött, az emberrel magát Jézus Krisztusban azonosító, a világot szerető Isten hic et nunc szólal meg az apostoli és prófétai bizonyságtételben, akkor az egyház az engedelmesség legnagyobb próbája előtt áll. De ha ezt a

próbát nem akarja vagy nem tudja megállni, miért van akkor a világon? Az egyház egyik nagy kísértése, hogy Istent a maga számára akarja kisajátítani s vele együtt elmenekülni a világból. Ez a pietista-quietista irányba való menekülés kísértése. Azt gondolja, hogy Istennel menekült el, azt gondolja, hogy Istent magáévá tette és magával vitte, pedig akit magával vinni gondolt, az nem az ég és föld Ura, nem a mindeneket szerető Isten és az egész ember szerető Isten, nem a σώτης τοῦ Κόσμου hanem csupán az ember szubjektív vallásos élménye, vagyis bálvány. Kálvinnak abban is mélyen igaza van, amikor azt mondja, hogy az ember szíve szüntelenül bálványokat gyártó műhely. Az ilyen menekülés természetesen magában véve is lehetetlen kísérlet és még a remeteségben vagy kolostorokban sem valósítható meg, mert a világból menekülni akaró ember a világot a legrosszabb értelemben magával viszi — önmagában. De azért is lehetetlen ilyen menekülési kísérlet, mert az egyház emberekből áll s azoknak az embereknek túlnyomó többségben nem az a foglalkozásuk, hogy egyháztagok, hanem valami egyéb éspedig igen komoly dolguk van ezen a világon. *Idő fölött élő emberek nincsenek — tehát nincs „ideális egyház". — De még Isten maga sem olyan idő fölött élő valóság, aki munkáját, terveit, céljait és akaratát ne az időben, a történelemben jelentette volna ki és vinné véghez.*

Még nehezebbé teszi hitünk és engedelmességünk próbáját az, hogy Isten konkrét akarata — a ma élő emberekre, az emberek kisebb-nagyobb közösségére és az emberiség fejlődő-haladó életével együttjáró mind komplikáltabb kérdésekre nézve — nem könnyen és egyszerűen ismerhető fel. Még a föltétlen engedelmességre kész (mikor vagyunk ilyenek?) egyház számára sem. Egyrészt azért nem, mert a Bibliában nem kaptunk kész és kényelmesen előrántható recepteket abc sorrendben. Másrészt azért nem, mert Isten még az ő akaratát szenvedélyes szeretettel kutató embereket is nem egyszer meggyötri azzal, hogy elrejtőzik. Csak az az egyház kap újabb eligazító szót további útjára nézve, amely megtette már azokat a lépéseket, amelyekre az Igéből megtanította tatott.

Végül az egyház prófétai szolgálata nem választható külön az egyház egész életétől és minden más szolgálatától. Vannak az egyháznak olyan élettevékenységei, amelyek nem kifejezetten a prófétai szolgálathoz tartoznak. Most azt hangsúlyozzuk, hogy ezek az élettevékenységek is szorosan egybetartoznak az itt és most élő egyház időszerű szolgálatával, a prófétai funkcióval, — tehát csak megkülönböztethetünk, de szét nem választhatunk. Szemléltessük most ezt az egyház életének legközpontibb megnyilvánulásában, az egyház igehirdetésében. Nyilvánvaló, hogy az igehirdetésben van olyan üzenete Istennek, amely lényegében véve változatlan és változhatatlan. A haladó-fejlődő világtörténelem legkülönbözőbb korszakaiban élő ember ugyanazt az evangéliumot hallja, —

hacsak az egyház nem vált hűtlenné — és minden ember számára Istennek ugyanazt a szeretetét hirdeti a bűnbocsánat és az üdvösség üzenetében. Az egyházban az igehirdetés szolgálata se történhetik jól, ha nem ahhoz a valóságos emberhez szól, akinek nemcsak lelke van, hanem teste is, aki nemcsak egyedül él, hanem egy konkrét társadalomban és népben. Élettelen és használhatatlan az ú. n. tiszta evangélium, amelyik elfelejti, hogy Isten az egész embert mindenestől szereti és az ő Igéjében a reá hallgató emberek számára — tehát az egyház számára — nem csupán földöntúli, hanem a földi, evilági, mostani életre nézve is ad tanácsot és erőt. E példa után, azt hiszem, helyes megállapítanunk, hogy a prófétai szolgálat az egyház egész élettevékenységét át meg átszövi. Viszont némi tekintetben azt is mondhatjuk, hogy Isten időszerű parancsának megértésére és szolgálatára az az egyház képes, amely hű és engedelmes valamennyi élettevékenységben. *Az ilyen egyház kaphat felhatalmazást és erőt az ő Urától, hogy hitben meglássa a világban az Isten akarata szerint való eligazodást és szolgálni is tudja azt a maga helyén és a maga eszközeivel.*

Tárgyunknál vagyunk immár. Az egyház prófétai szolgálatát elsősorban azzal végzi a világban, hogy van. Többszörös hangsúly van a mondatban: *van* — *egyházként* van — és a *világban* van.

Van: ez mindenekfelett az egyházban élő emberek számára egyáltalán nem magától értetődő, hanem mindig csoda. A kegyelem csodája. A keresztyén emberek mindig érthetetlennek és felfoghatatlannak tartják, hogy minden bűnük és különösképpen minden mulasztási bűnük ellenére, Isten kétezer év óta megtartotta és megtartja az egyházat.

Ez az egyház a legsúlyosabb belső kísértése ellenére van, t. i. a vallás kísértése ellenére. Minden prófétai szó — mindenkinél inkább főprófétánknak Jézus Krisztusnak ítélő szava — ezen a vonalon támadja meg az egyházat. Egyházként élni se többet, se kevesebbet nem jelent, mint Isten uralma alatt élni és ezt az uralmat feltétlennek, határtalannak, korlát nélkül valónak és teljesnek ismerni el. Az egyházra nézve ebből egy olyan magatartás születik, hogy neki nincsenek igényei és jogai, vagy pláne előjogai ebben a világban, — hiszen mindent megkapott valóságban és bizonyos ígéretben az ő Urában, — éppen ellenkezőleg, neki csak kötelességei vannak. Az apostoli bizonyságtétel erre nézve egészen világos, amikor Pál megvallja, hogy ő mindenkinek *adósa* (Róm. 1, 14). Mivel adósa? Azzal, hogy *úgy szeresse ő is ezt a világot, ahogy Isten szerette.*

Haladjunk most tovább ebben a jól megadott irányban. Az egyháznak sohasem adósa a világ, hanem mindig fordítva: az egyház adósa ennek a világnak. Hol gyakorolhatja ennek az adósságnak törlesztését, hol fejtheti ki szeretetből fakadó szolgálatát? Előttünk áll az a nép, amelynek életében Isten egyházunkat elhelyezte. Lehet komolyan szólni arról, hogy egyetlen földi nép sem azonos az Isten népével, vagyis az

egyházzal, s ahol és amikor ez a különbözőség elmosódott, jó, ha a prófétai szó éppen ennek a tudatára fölébreszti és fölrázza az egyházat. Állapítsuk meg, hogy ez az egybemosási kísértés az egyház egész nagykonstantinusi korszakának sötét árnyéka. Az egyháztörténelem tanulságaiba való részletes elmélyedés nélkül is megtehetjük azt a megállapítást, hogy az egyház századokon át nem a maga legjobb erőivel szolgált, hanem inkább a maga érdekeit akarta szolgáltatni azzal a világi hatalommal, amellyel egész élete összetevődött.

Nem hiányoztak az egyházból a prófétai hangok, amelyek figyelmeztették, hogy az uralomvágy az egyházat előbb-utóbb nem uralkodó egyházzá (mily kétségbeejtő fogalom ez), hanem egyszerű eszközzé, fölhasznált és kihasznált szentesítőjévé teszi olyan rendszernek és uralmaknak, amelyekkel nem együtt, hanem amelyekkel éppen szemben kellett volna teljesítenie szolgálatát. Ez a megállapítás akkor világos előttünk, ha a magunk multjára gondolunk. Benne éltünk egy olyan népnek az életében, amelynek nagy tömegei — egyúttal egyháztagok is — az igazságtalanság, a társadalmi elnyomottság, a levegőtlenség és a kenyértelenség rabszolgái voltak. Benne éltünk egy olyan népben, amelynek egész élete retrográd irányú volt s benne maga az egyház is — elfelejtve legszebb hagyományait — együtt haladt a társadalmi, gazdasági és politikai rend nagy tömegeket elnyomó és kevés kiváltságosokat fölemelő rendszerével. Amikor népünkről beszélünk, nem beszélhetünk soha úgy, mintha mi nem tartoznánk bele. Bele kell tartoznunk éppen azzal az alapvető szolgálattal, hogy forró szeretettel szeretjük azt a népet, amelynek sorsához és életéhez mi, az egyház tagjai is e földön mindenestül hozzátartozunk. Az egész néphez, a nép nagy tömegeihez, a milliókhoz és nem a modern technikai rend felső tízezreihez. Nem lehetünk kegyes elkülönülők, mert Isten emberei, a Szentírás bizonysága szerint, saját népünkkel kapcsolatosan sohasem voltak ilyenek. *A nép, a saját népünk élete az az első számú terület, ahol a keresztyének és az egyház tartoznak szolgálni a legjobbal, ami nekik adatott.*

De ugyanakkor annyira nem élhetnek „a világgal szemben való frontalkotás és kereszteshadjárat formájában", hanem csak „a világ mellett való állásfoglalásban", hogy tartoznak szolgálni a népek egymásközötti életének békességét és annak igazságosságát. Az egyház számára ez azért kézenfekvő feladat, mert ő maga sem egyetlen nép körében él, hanem szét van szórva az egész világon és ott él szinte minden földi nép között.

Van-e olyan prófétai szolgálata az egyháznak, amely az egész világon különböző helyeken élő egyházak közös hitbeli felismerése és engedelmes tevékenysége lehet. Ez az egyik kérdés. A másik: van-e olyan prófétai szolgálata a mi egyházunknak, amit Isten úgy adott nekünk, hogy „néma ebek" lennénk, ha nem vállalnánk és nem szolgálnánk hitünk szerint az Ő akaratát?

Bármilyen szorongó szívvel vizsgálom át újra meg újra azt az utat, amelyen a mi egyházaink járnak a közeli évek óta és bármilyen nyitott szívvel teszem ki állandóan teológiai állásfoglalásainkat máskép gondolkozó külföldi egyházi emberek bírálatának, mindig arra az eredményre jutok, hogy a mi egyházaink valamit már megértettek Isten mai akaratából, amit nyugati keresztyén egyházakban még csak kevés ember lát velünk s túlnyomó részben még ezután kell ezt az újat megérteniük. Egész lényemet megrendítő szolgálat, amit mi igyekszünk végezni azzal, hogy egy gyökeresen átalakuló új világban a helyünket mint egyház betöltjük, a szolgálatunkat mint egyház elvállaljuk s a konkrét feladatokban engedelmesen cselekszünk, — vajjon ez nem az egész egyház, vajjon ez nem az egész keresztyénség útja és szolgálata-e? Alig tudom kifejezni, mennyire fontos, hogy ezt a kérdést a legmélyebb alázatossággal tegyük föl — kifelé, más egyházak felé. És természetesen a legmélyebb bűnbánattal ismerhetjük el, hogy hangunk sokszor eltorzult, sokszor nem jól mondjuk a jót, sokszor nagyon is belevegyült a mi keresztyén és egyházi hangunkba saját indulatunk és emberi erőfeszítésünk erős mellékzöreje. Bizonyára sokszor elfeledkeztünk róla, hogy mi itt a második világháború átélésében s a népünket végpusztulással fenyegető veszedelmek után megindult óriási méretű társadalomátalakulásban olyan élményeken mentünk át, amik reánk nézve is komoly kísértést jelentenek. Az események és élmények rendkívüli ereje azzal a kísértéssel járt, hogy az eseményekből magyarázzuk az Igét, az eseményekből forduljunk az Igéhez és ne megfordítva — mindig az Igéből értsük meg az eseményeket és nyerjük el az események között azt az eligazodást, azt a szolgáló életet, azt a gyümölcstermő és hasznos egyházi munkát, amelyre a Lélek vezet. Bizonyára azt is sokszor elfelejtettük, hogy akik nincsenek birtokában a mi tapasztalatainknak és így semmit se tanultak azokból az eseményekből, amelyek minket nagyon is sokra megtanítottak, igen nehezen érthetnek meg minket. Ez utóbbinak köszönhetjük, hogy néha bosszantóan igaztalan vádak, gyanúk és rágalmak születtek, — nem merem mondani, hogy azért, hogy a mi nyugtalanító létünket és a világszerte nyugtalankodó keresztyén lelkiismeretet elnémítsák. Milyen mérgezett atmoszférát tudtak létrehozni ezek az igaztalan vádak és rágalmak, nem akarom most részletekkel illusztrálni. De arra rá kell mutatnom, hogy sajnos, mi sem voltunk úgy felvértezve az ilyenek ellen, mint Pál s nem tudtuk magunkat a belső szabadságnak azzal a békességével „a világ látványosságává" tenni, ahogy az apostol cselekedte. De mindezeket tudva és mindezeket elismerve, semmit sem változtathatunk azon, amit mi ma Isten egyháza konkrét és aktuális szolgálatának ismertünk meg. Alázatosságunk nem teheti és nem is teszi kétségeskedővé, ingataggá vagy bátortalanná azt a bizonyságtételt, amellyel a mi egyházaink tartoznak annak az Istennek, aki szereti a csehszlovák és a magyar

népet, aki szereti ezt a világot s akinek történelemformáló keze konkrét, új utakra akar vezetni mindnyájunkat.

Itt van számunkra a kérdés gyökere. Az emberek közötti igazságtalanság olyan mértéke, a nyomorúság olyan irgalmatlan mélysége és olyan mérhetetlen szélessége született meg az ú. n. „keresztyén civilizáció" idején, amelynek elhordozására eddig sem lett volna szabad egyházi szentesítést adni és még kevésbbé lehet most — a megoldáskeresés idején — semleges magatartás fellegvárába húzódni. Az emberi együttélés igazságtalansága, egyesek vagy kis csoportok gazdagsága és hatalma s velük szemben óriási tömegek nyomorúsága, elnyomottsága és kiszolgáltatottsága, az egész emberiség történelmén vörösfonalként végighúzódó égető kérdés. Mi változott meg a mi korunkban? Az emberiség öntudata. Az emberiség nagyobbik fele, különösen a mult száz év alatt, tudatára ébredt annak, hogy nem szükségszerű az a nyomorúság és kiszolgáltatottság, amelyben él és nem megoldhatatlan emberibb és igazságosabb társadalmi és gazdasági rendnek a létrehozása. Ezt az öntudatosodást legalább is közvetlenül nem az egyház hozta létre. Csak bűnbánattal vallhatjuk meg, hogy túlnyomó részben nem is segítette elő. Isten viszont szerette úgy ezt a világot, hogy talált embereket és eszközöket, akik és amelyek által az újra és jobbra való törekvés nemcsak megindult, hanem most már az egész világ számára elodázhatatlan kérdéssé lett. Illusztrálom ezt egy amerikai professzornak egy svájci lapban megjelent cikkével. Stringfellow *Barr* történész és pedagógus egészen amerikai gondolkozású és a legtávolabbról sem gyanúsítható azzal, hogy barátságos érzéseket táplálna az irányt a megoldás iránt, amit a kommunista társadalmi rend nyujt. De látja a problémának azt a mély gyökerét, amit bizonyára az amerikai oldalon is mindig többen látnak, — még ha a következményeket nem vonják is le. Megállapítja ez a cikk, hogy „bizonyára nem az első eset, hogy a nyomorúságról szó esik. De először történik, hogy emberek százmilliói meg vannak győződve róla, hogy hála az új tudományos ismereteknek és technikai fölkészültségnek, a nyomor nem kényszerítő szükségesség Ázsiában, Afrikában, Latin-Amerikában növekszik ez a meggyőződés. És az emberek ezekben az országokban szilárdan elhatározták, hogy gazdasági problémájukat megoldják. Azzal a mélabús mondattal fejezi be cikkét, hogy „a kommunizmus szabadulást nyujt az emberiségnek az akut szegénységből, a krónikus éhségből, a tartós betegségből és tudatlanságból. A kommunizmus terjed, mert nincs konkurrense". Nem magános, egyedülálló hang ez. Főleg nem egyedülálló egyházi körökben. Mi az egyházról bibliai realitással gondolkozunk, vagyis elfogadjuk, hogy az egyház nem valahol a levegőben az emberek feje fölött lebeg, hanem emberekből áll, olyan emberekből, akik komolyan veszik Isten uralmát. Valóban az emberiség új és igazságosabb együttélési rendjéért küzdeni, nem közvetlenül egyházi feladat, — de az

egyház tagjaié igen. Nyilvánvaló például, hogy a multban nem az egyháznak kellett volna a munkanélküliség szörnyű bizonytalanságában szenvedő és az alacsony munkabérekkel küzdő munkásság körében sztrájkokat szervezni, de az már az ő dolga lett volna, hogy ezeknek a munkásoknak az igazát igaznak mondja s biztosítsa őket arról, hogy joguk van emberhez méltó életük és jövőjük biztosításáért egymással összefogva küzdeni. Lehetetlen a kapitalizmusról akár csak a legjellemzőbb vonásaiban is most szólni. Bűnbánatunk őszinteségéhez talán elsősorban az tartozik, hogy az egyháznak rengeteg tanulnivalója van. Azoktól kell tanulnunk, akik a modern technikai civilizációnak és a társadalmi fejlődésnek alapos ismerői és kutatói. Nyilván lesznek — mint ahogy most is vannak — az egyháznak olyan tagjai, akik megfelelő szakismerettel komolyan hozzájárulhatnak az emberi együttélés igazságosabb rendjéért folyó eredményes küzdelemhez. *Az egyháznak a tanulnivalójánál talán csak a szégyelnivalója több.* Kitért vagy ki akar térni a mai élet egész embervilágunkat foglalkoztató kérdése elől s nem ismeri föl eléggé, hogy „a kapitalizmus az egyháznak is problémája". (Ez általános fölismerés Nyugaton.) Problémája azért, mert nyilvánvaló, hogy az ipari forradalom létrehozott egy új jelenséget, a kapitalizmust, amelyben a javak koncentrálódnak, a munkanélküli jövedelem halmozódik, a munkások kiszolgáltatott állapotba kerülnek, a szó egészen embertelen és igazságtalan értelmében. *Ami ebben szakkérdés, az nem az egyház kérdése, de ami emberség és igazságosság kérdése, az várja és meg kell, hogy kapja az egyház prófétai szavát.*

A mögöttünk levő utolsó évtizedekben két világháború alatt nemcsak óriásivá nőtt a probléma, de a megoldás felé is komoly utat tört. Az első világháború alatt megszületett, a másodikban hallatlanul megerősödött az első szocialista nagyhatalom, a Szovjetunió. Vonzóereje az elnyomott és kihasznált népek százmilliói felé kétségtelen. Sok egyéb mellett két okát jelölöm meg ennek. Az egyik, hogy pozitív megoldást ajánl, a másik, hogy tényleges megoldást mutat. Az utóbbinál ismét egy illusztrációt: tényleges megoldást mutat a Szovjetunió a népek egymás mellett való olyan testvéri együttélésére, amelyben minden nép kifejtheti a maga nemzeti életének minden sajátos értékét. Ime mi is itt és most — csehszlovákok és magyarok — illusztrációi vagyunk ennek. A mi számunkra nem kétséges, hogy a megoldás vonala nem ott van, ahol semilyen megoldást se tudnak ajánlani, hanem ott van, ahol pozitív megoldást ajánlanak és tényleges eredményeket mutatnak. Ha mi is így látjuk, mennyivel inkább azok a most feltörő és öntudatra ébredt gyarmati százmilliók, akiknek eddig sem a nyugati kultúra, sem — fájdalmas szívvel mondom — a keresztyén egyház missziója a nyomorúságból, elnyomottságból, éhségből és tömeges pusztulásból kivezető utat nem mutatott. Élniakarásuknak reménységével csak oda fordulhatnak, ahol a megoldást látják és hallják.

A békéért

Az Országos Béketanács elfogadta azt a javaslatot, hogy június 1-én a fővárosban és minden megyei székhelyen egésznapos béketalálkozók legyenek. Az egyházak részéről történt felszólalások is lelkesen támogatták a javaslatot. A református egyház részéről *Péter János* püspök, a Béke Világtanács tagja jelentette be egyháza csatlakozását a tervhez. Péter püspök a többi között ezeket mondotta:

„Meg vagyok győződve, hogy örömmel csatlakozik ehhez a tervhez minden békeszerető keresztyén ember. A béketalálkozók a hála és öröm alkalmai lesznek. Hála és öröm azért, hogy virágzó országban élhetünk, életünket alkotó munkában tölthetjük s részt vehetünk a jóakaratú embereknek abban a gyönyörűséges történelmi vállalkozásában, amely a Szovjetunió vezetésével szabadságot és békét biztosít a népeknek. Most ünnepnapjaink is fokozottabban, mint eddig, a békéért való állásfoglalás alkalmai lesznek. Ebben az egyházak is megtalálják és meg is kell találniok jó szolgálataikat a békéért."

Evangélikus részről *Dezséry László* püspök szólalt fel s a többi között ezeket mondotta:

„A béke fenntartása, a béke áldásai, a béke szeretete melletti, hitből folyó, természetes állásfoglalásunk az elmult három esztendő alatt bekapcsolt minket abba a világot átfogó legemberségesebb mozgalomba, amit ez a gyűlés is képvisel, a békemozgalomba. Készek vagyunk — mint egyház — nemcsak a béke hírnökeiként is, annak cselekvő, harcos tagjaiként küzdeni. Ha nem így volna, képmutatói volnánk a békeszeretetnek. A mi békeharcunk a nyugati imperializmus ellen folytatott békeharc. A Biblia szavai szerint „nem úgy öklözünk, mint aki levegőt csapdos", hanem harcunkat úgy folytatjuk, hogy világosan tudjuk, kik mellett állunk és kik ellen állunk, amikor a béke fenntartása mellett vagyunk.

Azt ismertük fel az elmult három esztendő alatt, hogy a mi egyházi békeharcunknak is nevén kell nevezni a bűnöst, ha nevén nevezi a bűnt. Kimondtuk, hogy a háború bűn. Ezért ki kellet mondanunk és ki is mondjuk, egyházunk népének egész nevelése közben mind világosabban kifejtjük, hogy a bűnös, aki ezt a bűnt elköveti és a háború bűnét megátalkodottan tovább folytatja, a most már a pestisbaktériumokkal is szövetkező amerikai imperializmus.

Felismertük és világosan megvallottuk azt is, hogy hol találjuk azt a jót, ami a háború bűnével szemben reménysége a világnak és hol találjuk azokat a becsületes embereket és törekvéseket, akik a háborús bűnösökkel és bűnös törekvéseikkel szemben reményégei a világnak. Itt találtuk ezt a jót és ezeket a becsületes embereket a magunk hazájában, a magyar népben és annak lelkiismeretes vezetőiben, akik népünket békére nevelik, népünk elé terveket tűznek és népünk békéjét meg-

őrizni minden áldozattal készek. Itt találtuk és abban a nagy országban, amely hazánk felszabadulását és mai békés építkezését biztosította s amely az egész világ békeszerető emberisége számára a legnagyobb biztosíték és reménység, a Szovjetunióban. Egyházunk lelkészeiben és hívő tömegeiben naponta erősödik szocializmust építő magyar hazánk szretete és a békét védelmező Szovjetunió szeretete, az egész béketábor szeretete.

A béke valóságos lehetőségét és biztosítékát itt találtuk meg a magunk hazájában és a mi táborunkban, tehát erkölcsi döntés következtében állunk a szocializmus, az építés, a mind szélesebb tömegekre kiterjesztendő jólét, a népek szabadságának oldalán is.

Az Országos Béketanács mostani újabb kezdeményezését egyházunk örömmel fogadja s mindent megtesz annak sikeréért."

Ennek megfelelően június 1-én, pünkösd első napján, szószékeinken tegyünk örömmel bizonyságot a mellett, hogy mi is a béke ügyéért dolgozunk és küzdünk, s imádkozzunk a hívek seregével együtt azért, hogy az igazságosabb társadalmi rendért munkálkodó szocialista hazánkban „csendes és nyugodalmas életet éljünk". (I. Tim. 2:2.)

Húsvét utián ötödik vasárnap

Jakab 1, 22—27.

Hiányoznak az ige megtestesítői!

Ha a mai ünnepi evangélium (Ján. 16, 23—30) gazdag ígéretének szem előtt tartásával figyelünk a felolvasott alapigékre, akkor alázatos bűnbánattal, de őszintén meg kell mondani, hogy mi az eddig leélt életünkben megcsaltuk magunkat. Sőt még nagyobb bűnbánattal hozzátehetjük: megcsaltuk felebarátainkat is. Ez a súlyos vád — sajnos — nem kitalálás, nem is csupán az igének elsősorban reánk vonatkozó ténymegállapítása, hanem a valóságos helyzet szomorú felismerése, amellyel szemben most elsősorban ne mentségeket és kifogásokat keressünk, hanem inkább azt nézzük: hogyan jutottunk ebbe a helyzetbe és azután: van-e kivezető út innen és van-e orvoslás erre a bajra?

I.

Hogyan jutottunk ide? Úgy, hogy *csak* hallgattuk az igét a nélkül, hogy megtartottuk és megcselekedtük volna! Minden istentiszteleten elhangzik Krisztus Urunk figyelmeztetése: „boldogok, akik hallgatják az Istennek beszédét és megtartják azt", de ez a megszokottá vált figyelmeztetés csaknem mindig süket fülekre talál. Van a mi igehirdetésünknek „visszhangja" amely rendszerint úgy szól: „régen nem hallottunk ilyen szép beszédet", vagy „elég jó beszéd volt", vagy „jobb is lehetett volna", vagy „ma kár volt a templomba jönni" stb. Nyilvánvaló, hogy az ilyen „visszhang" nem egyéb, mint helyes vagy nem helyes bírálat, amire a maga helyén és rendjén szükség is van, de ha csak erre van gondja a gyülekezetnek, ha csak ez foglalkoztatja, amikor vége van az istentiszteletnek, akkor máris önmagát csalta meg! Ugyanakkor másokat is megcsalt. Megcsalta azokat, akiknek nem kell az „istentisztelőnek látszók hiábavaló istentisztelete", és nem kell az ájtatoskodó, szenteskedő és képmutató vallásosság. Az ilyen vallásosság azonban az Istennek sem kell, de „Isten nem csúfoltatik meg"!

Mindezt azért kell ilyen keményen megmondani, hogy jól megértsük: az Istennek beszéde nem embernek beszéde. Se nem érdekes, vagy nem érdekes ókori történet, se nem elméleti oktatás, se nem gyakorlati vagy erkölcsi tanács, se nem utólérhetetlen művészet az Isten beszéde, aminek a meghallgatása nyugodtan hidegen hagyhat bárkit. Az Isten beszéde — ige!, tehát cselekvést jelentő és kifejező szó és beszéd, ami minden istentiszteleten és minden embernél feltétlenül el akar érni valamit. Cselekedni akar velünk valamit. Nem lehetünk tehát vele szemben közömbösek, hanem döntenünk kell, vagy mellette, vagy ellene. Vagy engedelmeskedünk az igének, vagy megkeményítjük magunkat vele szemben. Jakab apostol törvénynek nevezi az Isten igéjét. Amit a törvény mond, azt meg kell cselekedni, mert ha nem cselekedjük meg, annak rettenetes következményei lesznek.

Mit kell nékünk cselekedni, ha azt mondottuk, hogy az ige akar velünk cselekedni valamit? Figyelni kell arra, hogy mit mond nekünk-rólunk az ige! Isten igéje nem élettelen bábokhoz szól, hanem élő emberekhez. Az igének emberekkel van dolga. Mikor az ige hozzánk szól, akkor olyan lesz számunkra, mint a tükör. Ahogy a tükör pontosan olyannak mutat minket, amilyenek vagyunk, éppígy az ige is pontosan megmutatja, milyenek vagyunk. Azonban amennyire szeretjük magunkat a tükörben nézegetni, annyira nem szeretjük magunkat az ige tükrében észrevenni. Ennek az az oka, hogy az ige tükrében meztelenek vagyunk (I. Mózes 3, 10!) és sehogysem lehet leplezni és takargatni azt, amit magunk előtt is szégyelünk — a bűnt.

Mármost, amikor az igét hallgatjuk, elkerülhetetlenül meg kell látni és meg kell hallani, hogy „Te vagy az ember" (II. Sám. 12, 7), és nem a szomszédod, vagy a felebarátod, akiről szó van! Te szorulsz rá mindarra, a csodálatos kegyelemre, amit Isten az Ő Fiában ennek a világnak adott. Teéretted lett emberré az Isten. Isten kész segíteni rajtad, mert még így ahogy vagy, így is szeret téged!

Ezt mondja az ige minden emberről. Bizonyára te sem először hallod és amikor kijössz a templomból, mégis legfeljebb azt mondod: szép beszéd volt, vagy unalmas volt. És éppen ez a megjegyzés a bizonyítéka annak, hogy máris elfelejtetted, milyennek mutatott téged az ige! Elfelejtetted!! Mert így kívánja a megtérni nem akaró ember mibennünk. Most már nem azt nézed, hogy te milyen vagy, hanem azt, hogy milyen sokan „rosszabbak", mint te vagy. Tetszik neked, ha szégyenletes dolgokat lehet kisütni valakire. Te viszont templomban voltál és legközelebb újra eljössz ide, mintha így akarnád megvásárolni a bűnbocsánatot — részletfizetésre. Így csaljuk meg magunkat és így esünk az ördög hálójába!

Ámen.

III.

Van-e kivezető út ebből a nyomorúságból? Van, de csak az az egy, amit a mai szentleckénk mutat. Legyetek megtartói és cselekvői a hallgatott igének! Ne legyen hiábavaló a ti istentiszteletetek. Megtehetjük mi ezt?

Rajtunk múlik ez? Igenis, rajtunk múlik, hogy befogadjuk a belénk plántált igét és megőrizzük. De az már az igén múlik és az ige munkája lesz bennünk, hogy gyümölcstermővé válik az életünk. A jó fa biztosan jó gyümölcsöt terem és a jó föld sokszorosan fizet az aratáskor.

Hát akkor miért nem tesszük meg azt, amit megtehetünk és ami rajtunk múlik? Miért olyan élettelen és gyümölcstelen a mi keresztyénségünk? Miért nem látszik meg mirajtunk és miközöttünk az a boldogság, amit Krisztus Urunk is, Jakab apostol is ígér az ige hallgatóinak és megtartóinak? Csak azért, mert hiányoznak az ige megtestesítői!

Az ige Krisztus Urunkban lett testté, csak egyedül Ő a testté lett ige. De mielőtt visszatért volna az Atyához, azt mondotta: „aki hisz énbennem, az is cselekszi majd azokat a cselekedeteket, amelyeket én cselekszem és nagyobbakat is cselekszik azoknál, mert én az én Atyámhoz megyek" (Ján. 14, 12). Krisztus nemcsak felhatalmazta tanítványait és követőit arra, hogy folytassák az ő munkáját, hanem el is kötelezte őket erre a szent szolgálatra. Minden hívő emberben egy (rangrejtett) Krisztus jár ezen a világon ma is! Ne húzódjunk félre szemérmesen, vagy gyáván, hanem jöjjenek elő az ige hordozói és megtestesítői, mert ordító szükség van rájuk. Nem igaz, hogy a mai világ hadat üzent a keresztyénségnek. Csak az önmagukat csaló, hamis és képmutató keresztyéneknek üzent

hadat nem a világ, hanem a világ által az Isten! De az igaz, hogy nagyon sokat csalódott a világ a keresztyénségben az álkeresztyének miatt. Éppen ezek a mai igék ígérik az igazi keresztyénség megerősödését és igazítanak el minket ebben a jelenvaló világban a helyes és köteles magatartásra.

Senkitől sem kell félnünk, ha az igének nemcsak hallgatói, hanem megtartói is leszünk. Inkább jogos öntudattal vallhatjuk és megtapasztaljuk, hogy nélkülözhetetlenek vagyunk az emberiség számára.

A mai vasárnap ősi egyházi elnevezése Rogate = kérjetek! Az evangéliumban maga az Ur Jézus Krisztus biztatja tanítványait: „Bizony, bizony mondom néktek, hogy amit csak kérni fogtok az Atyától az én nevemben, megadja néktek" . . . Kérjük az Urat, adja meg nékünk, hogy e földön mi is az Ő igéjének megtestesítői legyünk! Ámen.

Áldozócsütörtök

Csel.: 1:1—11.

Töprengő várakozás vagy mindennapi dolgos kötelességvállalás

Éppen azon a napon, melyen a mai ünnep szent szolgálatára készültem, egyik húsz év körüli, életerős leányhívem jött hozzám látogatóba. Láthatóan fel volt indulva. Mindjárt rá is tért jövetele okára. Egy könyv után tudakozódott nálam. Címe: „A világdráma utolsó felvonása." Biztosra vette, hogy ez a „csudálatos mondanivalójú" könyv megtalálható nálam. O pár napra kölcsönkapta ezt a könyvet; nagyobb felét el is olvasta. Közben azonban el kellett utaznia s mire visszajött, a könyvet elvitték. Pedig abban minden benne volt, ami „nemzetünkre és reánk be fog következni a világdráma elkezdődött utolsó felvonásában!"

Ez a leánytestvér egy evangélizáció vagy konferencia hírét édes örömmel fogadta mindig. Jelen volt a legtöbb igehirdetési alkalmunkon. Ugyanakkor ismeretes volt előttem az is, hogy özvegy édesanyját, meg a hugát könnyen hagyja a mezei munkában verejtékezni. Szívesebben tölti az időt a hűs családi otthonban, mint a nap hevének és terhének hordozásában.

Önkéntelenül ajkamra tolult azért éppen az a kérdés, melyet a két égi küldött tett fel a felhőkön túl, égi otthonába távozott Jézus után bámuló tanítványoknak: Mit álltok itt, nézve a mennybe? A pásztori beszélgetésben feleletet kaptunk arra a kérdésre: Töprengő várakozás vagy a dolgos kötelességvállalás Urunk Jézus Krisztus parancsa földön maradt tanítványaihoz? Lesztek nékem tanúim és Mit álltok itt nézve a mennybe? — kétszeres erővel hirdeti a Felemeltetett utolsó akaratát. A búcsúzónak világos a kívánsága. Nem a ti dolgotok tudni az időket és alkalmakat — mondja a Feltámadott. Egy a ti dolgotok: A mindennapi kötelességvállalásban megmutatni a körülöttetek élőknek, hogy hozzám tartoztok és tőlem veszitek az erőt a kitartáshoz és a győzelemhez.

Nem lehet gondunk hát, mikor állítja helyre az Egi Atya az országot Izraelnek, mikor kívánja elhozni egy másik időszak kezdetét, mikor fordít nagyot a földön lakók helyzetén. Isten titkait nem adja ki senkinek, de adja erejét és tüzét minden szolgájának, aki tanúja igyekezik lenni. Kezét megkötni sem jövendölésekkel, sem kérdezősködésekkel nem lehet, de lehet Lelkének ajándékával tanúskodni mellette.

A hozzá szálló hálás imádkozás és mindennapi munkánk örömteli vállalása a legszebb tanúskodás mellette. Hiszen Isten tervei között nem található meg ez a szó: véletlenül. Nem véletlen az, hogy Jézus búcsúzásának és felemeltetésének mai ünnepe a dolgos hétköznapok közepéből emelkedik ki. Éppígy nem véletlen, hogy az áldozócsütörtöki eseményekről Lukács, az evangélium szerzője két helyen is beszél: evangéliuma végén és a Cselekedetekről írott könyve elején. A Cselekedetekről írott könyv legelejére tette a mindennapi kötelességteljesítést a tanít-

ványoknak annyira szívére helyező búcsútanítást. — Azt is fel kell ismernünk, hogy a mai történetet két helyen is elbeszélő Lukács *orvos* volt. Az orvosokról pedig tudjuk, hogy éjjel is, nappal is készenlétben lévő emberek. Mint embertársai segítésére mindig kész orvos fontosnak tartotta hitelesen elmondani a búcsúzó Jézus szavait. Hiszen minden búcsúzásban vallomás van. A vallomás Jézus szavaiban az, hogy ő bár elmegy e világból, *nem mond le arról egy napra sem.* Látszat csak az, hogy az őt sürgető tanítványoknak nem ígéri meg, mikor hozza el a „víg esztendőt" Izraelnek és ezzel mintha nem is volna fontos néki, mikor következik el az új föld időszaka. Urunk nem mond le a földről és a rajta élőkről egyetlen napra sem. Szereti e földet és a rajta verejtékezőket olthatatlanul. Éppen azért küldi az övéit a földön verejtékük hullatók közé. Járjatok elől közöttük tisztaságban, a munka iránti kedvben és a tettetés nélkül való szeretetben, amíg én visszajövök és kinek-kinek tőlem lesz a dícsérete.

Így értették a búcsúzó Jézus szavait minden időben az ő legjobbjai. Így értette őt az „Utolsó Vacsora" utólérhetetlen kompozíciójának 500 évvel ezelőtt született istenáldotta mestere, Leonardo da Vinci. „Nem tudok betelni azzal," hogy szolgáljak!" — mondogatta gyakran, akár egészséges volt, akár beteg, akár városon volt, akár falun. Jézus Krisztus jó vitéze őszintén szerette a körülötte élőket. Szerette őket, azért szolgálni sem volt rest nékik. Isten Lelke vezessen minket is ezen az úton előre! Ámen. Ámen.

Húsvét utáni hatodik vasárnap

I. Péter 4:7—11.

Megfigyeltétek ezt a mai bibliai leckét? Sok hasonlóval találkozunk a Szentírásban. Az apostol int, figyelmeztet, tanít, kritikát gyakorol, de beszéde végül Isten magasztalásával és dicsőítésével zárul. Ahogy a folyam magával viszi a kis patakok és erecskék vizét, viszi mindaddig, míg bele nem torkol az óceánba, úgy viszi a keresztyén tanítás, az evangélium szava — intő és vigasztaló szava egyaránt — lelkünket az imádság felé. Minden keresztyén tanításnak az a vége, az a célja, hogy leboruljunk Isten előtt, áldjuk és magasztaljuk őt mindazért, amit Fiában, Jézus Krisztusban tett mivelünk.

Most is erről van szó. Péter apostol tanításán keresztül maga Isten áll szóba velünk. Szeretné leküzdeni bennünk a megfáradás, az elkedvetlenedés, az ellene való zúgolódás szellemét, mert ezek némítják el ajkunkon a magasztaló imádságot. Azt szeretné, hogy O közöttünk is „mindenben dicsőíttessék a Jézus Krisztus által, akinek dicsőség és hatalom örökkön, örökké."

Ezért kezdődik a mai tanítás ezzel a figyelmeztetéssel: a vége mindennek közel van. Minek a vége? Miféle végről van itt szó? — Isten irántunk való szeretetének a végéről. Isten nem úgy tesz, mint mi. Mi elkezdünk valamit nagy lelkesedéssel, aztán nehézségekbe ütközünk, elkedvetlenedünk és mindent abbahagyunk. Isten nem veszti el olyan könnyen a kedvét. Amit elkezdett, azt be is fejezi. Isten elkezdett bennünket szeretni. Tiszta szeretetből teremtette a világot és benne az embert. Azután közbejött a bűn. Felháborította, megszomorította, — de azért nem kedvetlenedett el. Haragudott, büntetett, — de a szeretetet nem hagyta abba. Elküldte Jézus Krisztust. Aki ismeri Jézus Krisztust, ismeri Isten szeretetének kezdetét. De nemcsak kezdetét, hanem végét is. Isten irántunk való szeretetének vége a mennyország, az Atyának jobbja. Mikor Jézus Krisztust Isten jobbjára emelte, akkor az embert emelte fel, az ember előtt nyitotta meg az atyai ház kapuját. Jézus Krisztusban az ember tért vissza Istenhez. Egyelőre csak egy ember, de ez az egy a sor élén áll, nekünk követnünk kell őt. Erről a végről van itt tehát szó. A vég: a mennybemenetel, a kitárt kapujú atyai ház. A vég, Isten szeretetének vége az, hogy nekünk is oda kell jutnunk, ahol Jézus Krisztus van.

Isten azért küldte el pünkösdkor Szentlelkét, hogy ezt a véget jól emlékezetünkbe vésse, hogy állandóan figyelmeztessen rá és közel hozza számunkra. Az első pünkösdön azért tudott 3000 ember hátat fordítani bűnének és megtérni, mert nagyon közelvalóvá lett számukra a vég, az atyai ház megnyílt kapuja. Csak a megnyílt mennyország közelében képes az ember arra, hogy megforduljon és meginduljon Isten felé. „A vége pedig mindennek közel van." Ezt akarja most is szívünkbe vésni Isten. Szükségünk is van rá, hogy újra meg újra figyelmeztessen. Gyakran megfeledkezünk róla. Olyanok vagyunk sokszor, mint a gyermekek, akiket kirándulásra vittek. Már egészen közel vannak a célhoz és egyszerre csak fáradtság vesz rajtuk erőt. Panaszkodni kezdenek. Az egyik szomjas, a másik sarkát feltörte a cipő. Nem akarnak tovább menni. Üljünk le itt. Ne menjünk már tovább. Forduljunk vissza. — Így beszélnek. Ilyenkor arra van szükség, hogy valaki elébük álljon és megbiztassa őket. Ne hagyjátok el magatokat! Hiszen egészen közel vagytok a célhoz. Ne sajnáljátok az erőfeszítést. Ott a hegytető, oda kell jutni. Majd meglátjátok, milyen szép kilátás nyílik onnan.

Most itt áll előttünk Péter apostol szavain át Isten vigasztalása és figyelmeztetése. A vég mihozzánk is közel van. Semmivel sincs távolabb, mint az első pünkösdön volt. Azért jön azonban közel hozzánk, hogy nálunk is történjen valami, hogy mi is megfordulhassunk és meginduljunk Isten felé. Péter apostol világosan megmondja, minek kell megtörténnie nálunk a vég közelében.

„Legyetek mértékletesek és józanok, hogy imádkozhassatok." Ez az első, amire szükségünk van. Komolyabban kell vennünk tehát az imádságot. Az imádságban nem az a döntő, amit mi teszünk, hanem amit Isten cselekszik. Isten imádság közben tölti meg lelkünket az Ő Lelkével. A Szentlélek mindig ott töltetik ki, ahol imádkozva várják. Így történt az első pünkösdön is. Miért merülünk ki olyan könnyen? Miért hamvad el olyan hamar hitünk mécsvilága? Miért áll le olyan gyakran életünk és nem megy se előre, se hátra? Mert az autó is leáll, ha nem töltik akkumulátorát. Nekünk is töltésre van szükségünk. Szentlélekre van szükségünk és éppen ezért odaadóbb imádkozásra.

„Legyetek hajlandók az egymás iránti szeretetre." — Isten azért teszi közelvalóvá számunkra szeretetének megnyílt ajtaját, hogy elfordulhassunk az állandó magunkkal törődéstől és odafordulhassunk másokhoz. Mi más a szeretetre való készség mint éppen a magunk körül való forgás megszűnése és a másik ember felé való fordulás? Az egymás iránti szeretetet most azonban egy nagyon időszerű vonatkozásban teszi szóvá Péter apostol: „Legyetek egymáshoz vendégszeretők zúgolódás nélkül." A háború számtalan lakást tett tönkre hazánkban. A közöttünk végbemenő nagy társadalmi átalakulás számtalan ember költözködését teszi szükségessé. Ezek az új otthont kereső emberek, ezek a költözködő emberek sok szeretetre, figyelemre, segítségre, jóindulatra vannak rászorulva. Hogyan érthessék meg, hogy az atyai ház kapuja nyitva áll minden ember számára a mennyekben, hogyan érezzék közelvalónak ezt az atyai házat, ha a keresztyének között, a gyülekezet tagjai között elzárkózást tapasztalnak. A vég, Isten szeretetének a vége azért van közel hozzánk, hogy legyen bennünk zúgolódás nélküli vendégszeretet. Tudjunk összébbhúzódni. Tudjunk egy kis kényelmetlenséget elhordozni egymásért — még pedig zúgolódás nélkül.

Az emberek között való forgolódásunk, a hozzájuk való viszonyunk, hivatalokban, munkahelyen egyaránt akkor válik egészségessé, ha nem feledkezünk meg arról, hogy közel vagyunk a véghez, ha nem állunk le fáradtan azon az úton, amelyre Isten hívott el, amely az ő országa felé visz. Meg kell találnunk a megfelelő hangot és a helyes magatartást az emberek felé. Azt mondja Péter apostol: „Ha valaki szól, mintegy Isten igéit szólja; ha valaki szolgál, mintegy azzal az erővel szolgáljon, amelyet Isten ád." Ez nem azt jelenti, hogy lépten-nyomon bibliai idézeteket kell szőnünk mondatainkba, vagy „bizonyságtétel" címén minden harmadik szavunkban Isten nevét kell emlegessük. Inkább arról van szó, hogy mi is olyan egyenesen, világosan, szeretettel, őszintén beszéljünk az emberekkel, mint ahogyan Isten beszél velünk. Higyjük el, ha Istennek a személyes,

természetes hangú beszéde jó hatással volt ránk, a mi beszédünk se lesz visszatttaszító, ha úgy szólunk az emberekhez, mint ahogyan Isten beszélt velünk. Ugyanez áll magatartásunkra is. Isten nem félt bűneinktől, szeretettel, segítő készséggel fordult felénk a Jézus Krisztusban. Higyjük el, hogy minden ember szinte tudatlanul is azt várja tőlünk, hogy úgy forduljunk feléjük, ahogy Isten fordult mifelénk, előítélettől mentes jó szándékkal és segítő készséggel.

A mai vasárnap, Exaudi vasárnapja, a Szentlélekért való könyörgés vasárnapja. Ez a vasárnap pünkösd előtt áll. De nemcsak ez a vasárnap, hanem az egész keresztyén egyház és a keresztyén ember is szüntelen pünkösd előtt áll. Ez pedig azt jelenti, hogy Isten Szentlelke állandóan útban van hozzánk, jön felénk, jön, hogy szívünket betöltse és meggyőzze a felől, hogy közel vagyunk a véghez, Isten szeretetének nagy végső céljához. Ha ezt a végcélt nem feledjük, ha szüntelen szemünk előtt áll, akkor tudunk helyesen imádkozni, szeretettel fordulni mások felé és az emberek között a helyes hangot és magatartást megtalálni. Ezért kérjük mi is: Jövel Szentlélek Uristen, töltsd be szíveinket bőven . . . Ámen.

Pünkösd vasárnapja

Csel. 2:1—13.

Szöveg. 1. v. „En tó szümpléruszthai" éppen úgy, mint Lk. 9:51-ben is: complere, betelt, beteljesedett (t. i. a páskától a pünkösdig tartó 50 napos időszak. — „Homou" (homothümadon) és „epi to auto" egymást erősíti: együtt, egyakarattal, ugyanazon célból, — 3. v. „Diameridzomenai glóssai": megosztott (kettős) nyelvek. — 4. v. „Lalein heterais glóssais": *más* (nem feltétlenül idegen, vagy — mint egyes szektáknál — egyenesen érthetetlen) nyelveken szólani. — 7. és 12. v. „Existanto" nemcsak „álmélkodni" (Károli), hanem a helyzet fel nem ismerése és az ebből származó zavar folytán *megrettenni.* — 12. v. „Diéporounto": tanácstalanok voltak.

Az ünnep bibliai eredete. A Sinai-hegyi *törvényadás* ünnepe 50. napra a páskaünnep után (II. Móz. 19—20.); *„aratás* ünnepe" a búza zsengéjének aratásakor (II. Móz. 23. 16.) nem tévesztendő össze a betakarás — lombsátor — ünnepével!); *„hetek"* ünnepe (II. Móz. 34:22. és V. Móz. 16:10; v. ö. III. Móz. 23-mal is).

Luther az ünnep eredetéről és történetéről szólva megjegyzi, hogy Isten kettős bölcseséggel kormányozza ezt a világot: 1. Sapientia legis „ugyanis az ember a sátán hatalma alá került és szíve meg van keményedve, mert nem hallgat sem a fenyegetésekre, sem az ígéretekre". Ezért adta Isten villámlás és mennydörgés közepette a törvényt a Sinai hegyen. A törvény hatalma az emberi bűn és gonoszság megfékezése miatt fennmaradt és fenn is fog maradni; itt jegyzi meg Luther: „Sic et hodie orare debemus pro bono weltlich Regiment in terris, ut principes concordes et sapientes regentes sint in terra. Das ist das alte Pfingsten-Fest, das dürfen wir auch". — 2. Sapientia (scientia) evangelii, amellyel a bűnös ember szívét, hogy ne rettegjen Isten haragjától, békességgel tölti el. „Magna res est in mundo habere pacem" mondja Luther. Ez pedig már a keresztyén pünkösd igazi ünneplése.

Alapigénkről és az utána következő szakaszról sok mindent lehetne és kellene éppen pünkösd napján elmondani, de nem lehet kétséges előttünk az a tény, hogy ezen a napon a 3. hitágazat alapján a Szentháromság harmadik személye, maga a Szentlélek Isten és az ő műve áll előttünk. Előttünk áll a maga örök „titokzatosságával", amely előtt alázattal feiet és térdet kell haitania minden teremtménynek, de ugyanakkor előttünk van a maga csodálatos isteni bölcseségével, amely a bűnbánat mélységéből felemel bennünket az újjászületett életnek, az istenfiúságnak boldog állapotába.

Éppen pünkösd ünnepén nem áltathatjuk magunkat azzal, hogy igehirdetésünk

teljesen kész „perfekt" keresztyénekhez fog szólani; mert akkor könnyen beleesnénk gyülekezetünkkel együtt abba a hibába, hogy a pünkösdi eseményt illetőleg az üzenetet bizonyos farizeusi magaslatról szemlélnők, vagy pedig ünneplésünk legjobb esetben megszokott kegyeskedő „ünnepszentelésben" merülne ki. Tisztában kell lennünk azzal, hogy gyülekezetünk tagjai igen különböző lelkületűek. Ezen különböző lelki beállítottságnál fogva is bizonyára nem lesz könnyű éppen Isten Szentlelkéről és annak működéséről szólani. Az igehirdető ezért éppen pünkösd ünnepén nem nélkülözheti a maga személyében sem „a Szentlélek ajándékát". Sőt ezen túl rá kell mutatnunk arra is, hogy ahol Isten igéje tisztán és igazán hirdettetik s a szívek megnyílnak a hirdetett ige befogadására, ott az igehallgató gyülekezetben is lejátszódhatik, ill. le kellene, hogy játszódjék kicsiben a pünkösdi esemény.

Mindezeknek világos látása mellett teljes józansággal vigyük oda igénk üzenetét gyülekezetünk tagjaihoz.

A racionalista hitetlenkedők előtt egyfelől, akik nem tudnak mit kezdeni a Szentlélekkel, éppen úgy, mint a szélsőséges, rajongó „spiritualisták" előtt másfelől, mutassunk rá egyszerűen, de annál világosabban arra a *tényre*, amely Krisztus mennybemenetele után tíz nappal Jeruzsálemben egy bizonyos házban a 12 apostollal *megtörtént*. Isten csodadolgait mindenkor meg nem értő, azokat lebecsülő, vagy éppenséggel kigúnyoló, mindenre azonnal elfogadhatónak látszó emberi magyarázatot „találó" embereknek Péter apostollal együtt nyugodtan, de annál határozottabban mondjuk meg azt, hogy itt semmiféle „megmagyarázhatatlan" dologról nincs szó, hanem nagyon is világos, előre megmondott eseménynek bekövetkezéséről. Mindaz, amit Isten évszázadokon át prófétái (Dávid, Esaiás, Jeremiás, Jóel, Zakariás stb.) által, legutóbb pedig Keresztelő János és szent Fia, az Úr Jézus Krisztus által megígért, *valósággá* lett: teljességgel kitöltötte az ő Szentlelkét a 12 apostolra. A pünkösdi „csoda" tehát jóelőre előkészített és történetileg nagyon is „esedékes" időben játszódott le azon a bizonyos napon. Nem volt tehát „véletlen", hogy éppen Jeruzsálemben és éppen a nagy zsidó pünkösdi napon történt a Szentlélek kitöltése. Nagyon is indokolt volt, hogy az apostolok akkori világ minden tájáról odazarándoklóknak anyanyelvükön hirdették Isten nagyságos dolgait. Éppen azok, akik szeretnek „racionalista" beállítottságukra hivatkozni, kell, hogy világosan meglássák mindezekből a külső körülményekből is az isteni cselekvés tervszerűségét és bölcseségét.

De ugyanúgy a másik oldalon a spiritualista felfogással szemben határozottan rá kell mutatnunk arra is, hogy a Szentlélek birtoklása nem egyes kiváltságosoknak juttatott titokzatos ajándék, amelynek mágikus erejétől elragadtatva elkezdenek „nyelveken szólani". Rá kell mutatnunk arra, hogy már az első keresztyén pünkösd alkalmával is nemcsak a tizenkettőre töltetett ki Isten Szentlelke, hanem mindazokra, akik hajlandók voltak Istenhez térni és a Jézus Krisztus nevében megkeresztelkedni a bűnöknek bocsánatára (Csel. 2:38.). Rá kell mutatnunk arra, hogy pünkösd ünnepe nem a szektás „nyelveken szólás" szentesített születésnapja, mert az apostolok nagyon is világosan, a körülöttük állóknak édes anyanyelvén szólottak éspedig nem akármit, hanem „Isten nagyságos dolgait". De különösképpen ki kell hangsúlyoznunk azt, hogy az első keresztyén pünkösd nem egyes „pünkösdista" színezetű irányzatoknak kisajátított ünnepe, hanem a keresztyén *anyaszentegyháznak* születésnapja.

Isten Szentlelke valóban egyházzá és gyülekezetté kovácsolta össze azt a háromezer embert, akik azon a pünkösdi napon megkeresztelkedtek. Ez lett az a „szent mag", amelyben Isten Szentlelke megindította a csírázó új életet. Igen, az anyaszentegyházban vett magának örökös szállást Isten Szentlelke s ebben az anyaszentegyházban — mint az első pünkösd alkalmával, úgy azóta állandóan a mai napig is — minden faji, nyelvi, nembeli és társadalmi különbség nélkül az embereket „hívja, gyűjti, megvilágosítja, megszenteli és Jézus Krisztusnál megtartja az egy igaz hitben" (Kis Káté). Itt nyerjük el a Szentlélek által az

igén és a szentségeken keresztül drága isteni ajándékait: a bűnbocsánatot, életet és üdvösséget. Itt vigasztal bennünket a sátán elleni küzdelmünkben a Krisztusban való diadal bizonyosságával, itt tanít meg bennünket az igazságnak Lelke mindenre, amit szólanunk kell (Ján. 14:16—17, 26; 15:26; 16:3, 7; Mt. 10:20.). Itt ruház fel bennünket csodálatos mennyei erővel, hogy Krisztus tanúbizonyságai lehessünk „a földnek mind végső határáig" (Csel. 1:8.).

Krisztus pedig úgy ígérte és küldte is el tanítványainak Szentlelkét, mint a *békesség* lelkét (Ján. 14:26—27, 16:33). Ne feledkezzünk meg azért ezen a napon sem arról, hogy Isten „nékünk adta a békéltetés szolgálatát" (II. Kor. 5:17—20). Ezen a pünkösdi ünnepen azért minden faji, nyelvi, vallási különbség nélkül a világon élő minden békeszerető embertársunkkal forrjunk eggyé a békesség Lelkének ajándékáért való buzgó, állhatatos könyörgésünkben: „Jövel Szentlélek Uristen!" (Lk. 11:13.) Ámen.

Pünkösd II.

Csel. 10, 42—48.

A felolvasott ige egyenes folytatása a húsvét II. napi epistolának. Kornélius házánál pünkösd örömünnepét készíti elő az Úr, ott ma új csoda történik. Most is Péter szólja az igét, de nem emberi szó ez ma sem, hanem a hatalmas Isten csodatévő cselekvése. Húsvétja már van Kornélius házanépének: övék az élő Krisztus, ők benne hisznek. Ma pedig ez a hit boldogan veszi a pünkösd ajándékait, a bűnbocsánatot, Isten szent Lelkét, a keresztség szentségét.

I.

Ide is elérkezett az Isten országa. Nem toborzó igehirdetéssel közelített el hozzájuk, mint a jeruzsálemi sokasághoz, hanem a diadalmas húsvéti hit könyörögte ki magának. Mi a jele annak, hogy az ő országa „nem imé itt, vagy imé amott van", akár Jeruzsálemben, vagy Cézáreában is és mindenütt széles e világon, hanem valóban bennük van? Elsősorban az, hogy nekik is van evangéliumuk, hogy nékik a pogányoknak is kirendelte az Isten az „eleve választott bizonyságokat". Igéjük és igehirdetőjük van. Az a csodálatos itt, hogy Péterben nem valami istent látnak meg, nem holmi varázslatot várnak tőle és nem egy titokzatos misztikus kultuszban akarnak elrévedni, mint az eddigi pogány szertartásoknál, hanem nékik új élet kell. Az, amit Krisztus hozott, amit Ő élt földi életében is, amit Ő adhat egyedül. A Feltámadottat látó, Isten szent Lelkétől átforrósodott szívű bizonyság és az Ő országába vágyakozó hívők most is Krisztust várják. „Ő az Istentől rendelt bírája élőknek és holtaknak." Ő dönt most életük felett ma, Ő intézi itt ma sorsukat. Nem kételkedik abban ez a kicsiny gyülekezet, hogy ami pünkösd ünnepén Jeruzsálemben végbement, az itt is folytatódni fog és teljességre jut.

Mire van szüksége Kornéliusnak és házanépének ahhoz, hogy Krisztustól megkaphassa ezt az új életét? A bűnbocsánatra. Itt sem rendezheti el Jézus az ő országának ügyét másképp, mint ahogy elvégezte az egész világ számára. Ott reszketnek ők is a kereszt alatt, bűntől terhesen és tisztátalanul, mint amazok Jeruzsálemben, akik bűnös kezekkel fára feszítették őt. Nincs itt különbség zsidó és pogány között, sőt nagy itt az egyenlőség a bűnben: mindnyájunk vétke vitte őt a keresztre, halálra, pokolra. És itt is felsír a bűnbánat töredelme: a mélységből kiáltok hozzád, óh Uram. És milyen kegyelmesen rendezi itt is a Bíró övéinek az ügyét, a bűnösök jövőjét. Nékik adja evangéliumát, örömhírét: „bűneinek bocsánatát veszi az ő neve által mindenki, aki hiszen ő benne".

Elkészíttetett az üdvösség a pogányok számára is. Az övék is az új életnek

a lehetősége. Krisztus vére nem kiált fel bosszúért az égre, hanem aláhull a bűnös rút sebére és megtisztítja azt. Itt is megtisztította a szíveket. Nem kárhoztat többé a megrettent lelkiismeret, nem, nem jajjong és nem retteg többé a lélek az eljövendő ítélet borzalmaitól, nem látja sötétnek és kilátástalannak jövőjét. A kegyelem ide is megérkezett és új fénnyel sugárzik az eljövendő életút: Isten szent Lelke által vezeti őket ezután a tisztaságnak és szentségnek útján. Kornéliusnak és házanépének van hite, hogy belefogódzon ebbe az igébe és vegye bűneinek bocsánatát ingyen, van reménysége, hogy az Istené maradjon, mert megkapta hitének pünkösdi ajándékát, Isten szent Lelkét.

Isten így akarja rendezni a ma gyülekezete életét is. Bíród akar lenni. Új életre akar elhívni: életed rendetlenségéből, multadhoz való ragaszkodásodból, bűneidből, Szentlelkének világosságába, hogy lásd meg, nem a halálra, hanem az életre hivattál el. Tragédiánk még ma is ez: azt gondoljuk, nincs bűnünk és nincs szükségünk bűnbocsánatra, s ami még szörnyűbb, másokban meglátjuk és megkötözzük a bűnt: sokaknak nem bocsátunk meg soha. Vegyük tudomásul Isten mai cselekvését: Ő adja szent Lelkét, Ő megbocsátja a mi vétkeinket.

II.

Mindez pedig azalatt történt, amíg Péter szólá ez igéket. Nem hallatszott a szélnek zúgása, nem jelent meg kettős tüzes nyelvnek az alakjában, de mégis itt van Ő a Szentlélekben és végzi munkáját. Ahogyan megígérte övéinek: „Imé én tiveletek vagyok minden napon a világ végezetéig", meg is valósította ezt: „leszálla a Szent Lélek mindazokra, akik hallgatják vala e beszédet".

Ez a második jele annak, hogy itt van, bennük is van az Isten országa: övék az Isten szent Lelke. Az igének az útján jött és megtette azt, amit igéjében mondott. Nem Péter ajándékozta nekik, ő csak a szívét tárta ki előttük. Aki hirdetetett: az élő Krisztus, Ő adta magát a Szentlélekben. Kálvin így fejezte ki egyszer ezt a titkot: „Mialatt Péter beszélt, Isten kiárasztotta Szent Lelkét, annak bizonyítékaképpen, hogy Ő prédikátorait nem azért küldi ki, hogy a levegőt a szavak üres zengésével reszkettessék meg, hanem azért, hogy az ige által hatalmasan cselekedjenek."

Miben mutatkozik meg a cezareai gyülekezetben a Szentlélek munkája? Abban, hogy már benne vannak az új életben. Van bűnbocsánatuk, tehát már van új életük. Uj életükben „nyelveken szólnak és magasztalják az Istent". Szolgálatot nyernek az Urtól. Nem hallgathatnak ezentúl mindazok felől, ami történt velük, hanem vinniök kell tovább. Ugyanúgy, ahogy az apostolok szólták az igét minden népnek a maga nyelvén, úgy hordozzák ők is a felelősséget szívükben, hogy hirdessék az evangéliumot minden népeknek. Életük így válik eleve választott bizonyossággá. Krisztussal élnek, vele együtt dolgoznak, részestársai az Ő országának és majdan örököstársai az ő dicsőségének is. Ma hálára nyílik az ajkuk, hogy olyan Uruk van, aki szent Lelke által bennük van és hatalmasan építi bennük az Ő országát.

Igy jár Ő ma körül széles e világon, így bizonyítja be létezését mindenütt: az Ő igéje hirdettetik, Ohozzá térnek meg az emberek, az Ő nevében hisznek és veszik bűneik bocsánatát. Ott van, ahol pünkösdváró gyülekezetek új életet kérnek. De kívánkozik és el szeretne menni minden néphez és nyelvágazathoz tartozó teremtményéhez, hogy a reá váróknak önmagát és az Ő országát odaajándékozza. Oda is, ahol kialudt az evangélium szövétneke és ahol azt sem tudják, „hogy vagyon e Szentlélek". De oda is, ahol a lelkek tanácstalanul vergődnek a bűn hálóiában és szabadulás után kiáltanak. Mert halott gyülekezeteknek megújulásra, feltámadásra, az Ő isteni rendjének újból való felvételére van szükségük. Mert csak a Szentlélek tud ma is a hirdetett igén keresztül erőt venni a szíveken és ezt meg is tudja tenni ott, ahol nem zárkózik el a lélek a könyörgés elől: Jövel Szentlélek Uristen.

Péter ezért teszi fel határozottan így a kérdést: „Vajjon eltilthatja-é valaki a vizet, hogy ezek meg ne keresztelkedjenek, kik vették a Szentlelket, miképpen mi is?" Még nagy ajándék várakozik reájuk: a keresztség ajándéka. Nem névlegesen, papíron, látszatéletet élő, szektába merevülő, önmagukat istenítő keresztyéneknek kereszteli meg őket Péter, hanem az Urnak nevében maga a Szentlélek vezeti be őket a Krisztus országába istenfiúságra, egy és örök anyaszentegyházába, Krisztus testének tagságába, az örök élet üdvösségére.

Valóban nincs többé kárhoztatásuk, megszabadultak a bűntől, haláltól, az ördögtől s örök életük van, mert övék a keresztség ajándéka is.

Ez a harmadik jele annak, hogy Isten országa őbennük van.

Csodálatos út vezetett idáig. Hallgatták az igét és hittek benne: övék a bűnbocsánat. Részesedtek a Szentlélek ajándékában: imé minden újjá lett életükben, Istennek szolgálnak, őt magasztalják. Megkeresztelkedtek: örökre Isten kezébe kerültek.

Ez pedig mindennapi áldásként azt jelenti, hogy az Ő Szentlelkének ereje a bennük levő régi embert naponkénti bűnbánat és töredelmesség által vízbe fojtja és a halálba küldi minden bűnnel és gonosz kívánsággal együtt, hogy naponként új ember jöjjön elő és támadjon fel, aki Isten előtt igazságban és tisztaságban örökké éljen.

A Szentlélek kiáradásának és a szent keresztségnek ez a kapcsolata nem mágikus kapcsolat. Amikor a nagy jeruzsálemi háromezerhez és a többiekhez odakapcsolódik ez a kicsiny cézáreabeli gyülekezet is, akkor tudja, hogy ők mindnyájan együvé tartoznak, felelősséget hordoznak egymásért. Ami az egyik tagnak fáj, sír azon a másik, amin örül az egyik, vele örül a másik is. A mai méretekhez viszonyítva az őskeresztyénség még kicsiny mag, de erős bennük az a közösségi szellem, hogy mindnyájan egyek legyenek: a Krisztusban mindnyájan testvérek.

Intő és figyelmeztető ez a példa. Úgy a magyar föld keresztyénsége, mint a széles e világ keresztyénsége felé. Az egyesek felé épúgy, mint a különböző gyülekezetek felé. Isten országának ügye és feladatai ma és itt is ugyanazok, mint voltak, hisz az ő Ura ma és mindörökké ugyanaz. Egő sebeket ütünk egymáson s ezt csak Ő tudja bekötözni. Lázadozunk és háborúra készülődünk, pedig Ő a Bíró, aki sorsunk felett dönt. Nem bocsátunk meg egymásnak, pedig Ő minden bűnt eltörölt. Kinek a lelke van bennünk? Szemeink merre néznek és ajkunk kit magasztal? Kérjük Isten szent Lelkét, hogy igaz pünkösdünk legyen. Egymás közelségében élők és távoli világrészeken lakók igyekezzünk „megtartani a Lélek egységét a békességnek kötelében".

Ámen.

Szentháromság vasárnapja

Róm. 11, 33—36.

Amikor Pál apostol a Róma-beliekhez írt levele 11. fejezetében elmondta, hogy Isten milyen csodálatos bölcsességgel vezeti az embert az üdvösség útján, mindent összefoglaló himnusz csendül fel ajkán Isten gazdagságának, bölcsességének és tudományának magasztalására. Minket pedig Szentháromság vasárnapján szólít meg ez az ige, amikor mindaz, amit részeiben láttunk, az most összefoglalva és sűrítve áll elénk. A Szentháromság magasztalását mi sem fejezhetjük ki jobban, mint ezen az igén keresztül. Ebben az igében egyek vagyunk Pál apostol és minden keresztyén hívő Isten-imádásával.

Isten gazdagságát csodáljuk és imádjuk mindenhatóságában. Hatalmának nincsenek határai és korlátai, csak ő szabhat önmagának határt. Előtte nincs semmi lehetetlen. O segíthet akkor és ott is, ahol és amikor már minden emberi segítség lehetetlennek tűnik fel. Isten pedig csodálatosan gazdag a megmentő lehetőségekben. Gazdagsága kiterjed az egész világra, amelynek ő a teremtője és fenntartója. A zsoltáríró megkapó szemléletességgel kérdezi: „Hová mennék a te lelked elől és a te orcád elől hová futnék? Ha a mennybe megyek, ott vagy, ha a koporsóba vetem az én ágyamat, ott is jelen vagy. Ha olyan szárnyaim volnának, mint a hajnalnak, és a tengernek utolsó határánál laknám is, oda is a te kezed vinne engemet és a te jobbkezed megfogna engemet.“ (139. Zsolt.) Isten felséges tulajdona az a világ, amelyben élünk, s amelyről a hit bizonyosságával boldogan valljuk, hogy őbenne élünk, mozgunk és vagyunk. (Csel. 17, 28.)

Isten bölcseségét és tudományának mélységét imádjuk és csodáljuk mindentudásában. Embertársaink előtt és a hozzánk legközelebb állók előtt is titkolhatjuk lelkünk legbelsejét, de Isten előtt nyilvánvaló szívünk legtitkosabb gondolata is. O a szívek és a vesék vizsgálója (Zsolt. 7, 10.). Isten sajátmagunknál is jobban ismer minket. Előtte lehullik a képmutatás álarca is. Őt nem lehet megcsalni. Ugyanakkor bölcseségének és tudományának mélysége nemcsak az egyes emberre, hanem a történések egészére vonatkozik. Tökéletes céljainak megvalósítására mindig a legmegfelelőbb utat és eszközt választja. A teremtés és gondviselés művei oly bőségesen tanúskodnak Isten bölcseségéről és tudományának mélységéről, hogy az a hívő ember szívét igazi imádattal tölti el. Bölcseségének mélysége pedig Jézus Krisztus szenvedésében, halálában és feltámadásában tárul fel előttünk, amellyel elvégezte a váltságot.

Mi sem tehetünk ma mást, mint hogy beállunk a Pál apostollal együtt imádkozók és bizonyságtevők soraiba és velük együtt valljuk Isten felé: „O, Isten gazdagságának, bölcseségének és tudományának mélysége! Mely igen kikutathatatlanok az ő utai és kinyomozhatatlanok az ő ítéletei.“ Szentháromság ünnepén igénk Isten megfoghatatlanságát és titokzatos mivoltát hirdeti. Arra figyelmeztet, hogy Isten előtt nem az a fontos, hogy mennyit értünk meg belőle, hanem az, hogy mennyire hiszünk benne és élünk az ő számára. Nem az a fontos, hogy érted-e a Szentháromság titkát, hanem az, hogy szolgálod-e őt teljes szívedből? Az elhangzott igék nem magyaráznak Istenről, hanem leborulnak előtte. Az egyház ősi szemléltetésével a Szentháromságot hasonlíthatjuk a háromszöghöz, amely a különböző oldalak ellenére mégis egység. Vagy háromszorosan egymás mellé állított égő fáklyát vehetünk példának, amelynek lángjai eggyé olvadnak, noha a fáklyák mégis különbözők. Szemléltethetjük a gyökérzetből, törzsből és lombkoronából álló fával, amely mégis egység, noha három különböző része van. De ezekkel a példákkal sem jutunk közelebb Isten lényének titkához, az egységhez a háromságban, és a háromsághoz az egységben, mert Isten csak a hitben ragadható meg. Be kell érnünk azzal, hogy Isten: Isten, akiről csak annyit tudhatunk, amennyit kinyilatkoztat magáról. O pedig csak annyit közölt számunkra, hogy ő Szentháromság.

Luther tanítása hatalmasan kiemelte minden idők keresztyénei számára, hogy a Szentháromság Istent csak Krisztusban ismerhetjük meg, mint a megváltó és újjáteremtő kegyelem Istenét. Az ismeretlen és elrejtőzött Isten Jézus Krisztusban nyilatkoztatja ki önmagát. De mégsem gondolhatja a hívő ember, hogy a kinyilatkoztatás révén egyszersmindenkorra teljesen megszűnik számára Isten titkossága és elrejtettsége. A mi gondolataink nem az ő gondolatai és a mi utaink nem az ő utai (És. 55, 8.). A mi emberi gondolataink számára annak, aki hozzáférhetetlen világosságban lakozik (I. Tim. 6, 16.), kikutathatatlanok ítéletei. Mindez a hit harcában nehéz és kínos probléma elé állítja a hívőket, de nem marad más hátra, mint annak alázatos elismerése, hogy „kicsoda ismerte meg az Úr értelmét, vagy kicsoda volt néki tanácsosa?“ Addig, amíg nem látunk színről-színre, nem marad más hátra, mint Isten iránti hűséggel megmaradni

abban a reménységben, hogy amit most nem értünk, arra egykor fény derül, amikor színről-színre látjuk az Istent. Ezzel a hívő alázatossággal kell vallanunk a Szentháromság tanítását.

Isten színe előtt nincsen semmire sem jogunk, mert nekünk semmink sincs. „Mid van ugyanis, amit nem kaptál volna? Ha pedig úgy kaptad, mit dicsekedel, mintha nem kaptad volna?" (I. Kor. 4, 7.). Meg kell vallanunk, hogy mi csak tálentumokat kaptunk, amelyekkel jól kell sáfárkodnunk. Egész életünkre vonatkozik az, hogy mi nem magunknak élünk, nem mienk ez az élet, amit kedvünk szerint folytathatunk le, hanem ez is az Uré, s neki ezzel is joga van rendelkezni. „Mert ha élünk, az Urnak élünk, ha meghalunk, az Urnak halunk meg. Azért akár éljünk, akár haljunk, az Urei vagyunk." (Róm. 14, 8.) Egy Atyának gyermekei, úgy éljetek, hogy számadásra fogtok menni! Szolgáljátok őt azzal a tudattal: „Kicsoda adott előbb néki, hogy annak visszafizesse azt?" Mi csak adósok vagyunk, Isten azonban mindnyájunk Ura.

A Szentháromság Isten akarta, hogy legyen tőle különböző világ, amelyben magát valakinek kijelentheti. A teremtés Istennek hálával tartozik. És ki volna más arra hivatott, hogy a teremtés hálaját bemutassa a Teremtőnek, mint az Isten által megszólított ember? Noha úgy van minden, ahogy igénk mondja: „Ötőle, őáltala és őreánézve vannak mindenek, övé a dicsőség mindörökké", de az ember arra van teremtve, hogy Isten dicsőségét visszatükröztesse. Mi a Szentháromság Isten igaz tiszteletére és háládatosságra hivattunk el. A teremtésért, a megváltásért és a megszenteltetésért való hálánk alapja az a bizalom, amellyel az élet magaslatain és mélységein átvándorolva, hittel bízhatunk a Szentháromság Istenben.

Luther Kis Kátéjában arra tanít, hogy Isten neve magában is szent ugyan, de Isten nevének közöttünk való megszentelése csak úgy megy végbe, ha Isten igéjét tisztán és igazán tanítjuk és mi, mint Istennek gyermekei, a szerint kegyesen is élünk. Isten dicsőségének visszatükrözése azáltal lesz valósággá, hogy őt megismerjük és azt cselekedjük, ami igaz őelőtte. Ennélfogva a Szentháromság Isten dicsősége szempontjából nem mindegy, hogy hogyan élünk. Cselekedeteink olyanok-e, hogy tükrözik Isten akaratát? Hétköznapi életfolytatásunk dicsőségére van-e Istennek, vagy pedig életünkkel káromoljuk őt? Tudunk-e hegyen épített város, világ világossága, meg nem ízetlenült só lenni embertársaink életében? Vagy pedig miattunk káromoltatik Isten neve? Bárcsak terjedhetne Isten dicsősége a mi életünkön keresztül is!

Szentháromság vasárnapjának sűrített és összpontosított látása megmutatja nekünk Isten kinyilatkoztatásának teljességét: Atya ő, aki tulajdonának tekint, Fiú ő, aki vérével megváltott, Szentlélek ő, aki életútunkon vezérel, — és mégis csodálatosan egy igaz Szentháromság ő, aki előtt a hívő imádás csak így állhat meg: „Oh Isten gazdagságának, bölcseségének és tudományának mélysége! Mely igen kikutathatatlanok az ő ítéletei és kinyomozhatatlanok az ő utai! Mert kicsoda ismerte meg az Ur értelmét, vagy kicsoda volt néki tanácsosa? Avagy kicsoda adott előbb néki, hogy visszafizesse azt? Mert őtőle, őáltala és őreánézve vannak mindenek. Övé a dicsőség mindörökké" Ámen.

Szentháromság utáni I. vasárnap

I. Ján. 4:16—21.

Semmiről sem beszélünk mi emberek annyit, mint a szeretetről. Ezzel köszöntjük egymást, ezt írjuk levelek aljára és erről szól a legtöbb igehirdetésünk is. Ez még önmagában véve nem lenne hiba, a veszedelem azonban ott van, hogy a legtöbbször csak *beszélünk* a szeretetről, de nem tesszük valósággá az életünkben! Tudunk igen szép nyilatkozatokat tenni a szeretetről és tudunk igen csúnya cselekedeteket elkövetni szeretetlenségből... Persze a baj nem mai keletű... évezredek bizonyítják, hogy *kontárok* vagyunk a szeretetben, akármennyit szónokolunk is felőle...

János apostolnak igen sajnálatos tapasztalatai lehettek e téren, mert ez a levele, amelyből Igénk való, valóságos vádirat a szeretet visszaéléseivel szemben. Pedig az apostol „szakértő" ezen a téren. Nem csupán azért, mert ő volt a szeretett Tanítvány, hanem mert ő volt a szeretet apostola! Hol van az a nyájasszavú prédikátor, vagy melegszívű ember, aki felül tudja őt múlni a szeretet gyakorlásának már csak külső megnyilatkozásában is?! Ahányszor csak megszólal, annyiszor símogatnak szavai: „Fiacskáim", „Szeretteim", „En fiacskáim" — így csak az tud megszólalni, aki merített abból az örök szeretetből, amelyet a Mi Urunk Jézus Krisztus sugárzott a világba...

Valaki erre könnyen azt mondhatja: gyermekes álmodozó lehetett az apostol, aki nem volt tisztában az élet kemény realitásával... Amolyan ártalmatlan fantaszta, akit nem vesznek komolyan az emberek... A helyzet azonban távolról sem ez. Ez a gyengédszavú apostol egyike volt a legreálisabb embereknek! Vajjon nem ő mondta azokat a súlyos szavakat is, hogy „ha azt mondjuk, hogy nincsen bűn mibennünk, magunkat csaljuk meg és igazság nincsen mibennünk" (1:8). De nemcsak erős valóságérzéke volt az apostolnak, hanem igen fejlett szociális érzéke is, hiszen ugyanő mondotta: „akinek pedig van miből élnie és elnézi, hogy az ő atyjafia szükségben van és elzárja attól az ő szívét, miképpen marad meg abban az Isten szeretete?" (3:17)

Minden okunk megvan tehát arra, hogy igen komolyan figyeljünk arra, amit az apostol mond Igénkben a szeretetről. „Mi megismertük és elhittük az Istennek iránt tunk való szeretetét." „*Megismertük és elhittük*" — jól figyeljük meg ezeket a szavakat, hiszen becsületsértés volna feltételezni egyetlen egy komoly keresztyén emberről is, hogy ne ismerte volna meg Istennek a Jézus Krisztusban való szeretetét és ne hinné el, hogy Istennek nagyon, de nagyon kellett szeretnie a bűnös világot, ha a legszentebbet, Egyszülöttjét adta érte... Igen ám, de ebből a megismerésből és hitből igen komoly követelményeknek kellene megvalósulniok a gyakorlati keresztyénségünkben is, ami pedig — ha merünk és tudunk alázatosak lenni — távolról sincs így. Hallgassuk csak, mit mond tovább az apostol! „Azzal lesz teljessé a szeretet közöttünk, hogy bizodalmunk van az ítélet napjához." Valóban így van? Valóban van bizodalmunk az ítélet napjában, amikor eljő és nem „szégyenelünk meg előtte az O eljövetelekor"? (2:28) Nem lesznek szívünkben és életünkben olyan bizonyítékok, amelyek leleplezik azt, hogy sem Istent, sem embertársainkat nem szerettük igazán?

Felháborodol ezen kedves Testvérem? Súlyosnak és igaztalannak érzed a vádat? Hivatkozol arra, hogy elő tudod venni bizonyítékaidat, amelyek pozdorjává zúzzák könnyelmű állításaimat?! Vigyázz azonban Testvérem, mert ezeket nem a gyarló igehirdető mondja, hanem Jézus Krisztus apostola, aki — nyájasság ide, vagy oda, amikor a szeretetlenségről beszél, nem sajnálja a kemény szavakat sem. „Aki gyűlöli az atyjafiát, mind embergyilkos" (3:15). Ha pedig ő ezeket a kemény igazságokat mondja, akkor minden bizonnyal oka is van reá. Nézzünk tehát szembe a kérdéssel. Szeretjük Istent? Százezrek és milliók zúgnak erre persze, hogy szeretjük! De vajjon valóban szeretjük-e? Szeretetnek lehet azt nevezni, hogy imádkozunk Istenhez, eljárunk a hajlékába, de azért egyre gyakrabban csó-

váljuk meg fejünket és nem tetszik nekünk az a mód, ahogy Isten a történelmet és életünket formálja? A helyett, hogy másokat okolnánk, és Isten gondviselő szeretetében kétségeskednénk, nem volna-e okosabb azt kutatnunk: miért teljesedett be Isten ítélete sok mindenen? Isten ellen való titkos lázadás helyett, ha igazán szeretjük Őt, nem volna jobb porba omolnunk és szánni-bánni minden mulasztásunkat és tenger vétkeinket? Vagy mi csak olyan „Istent" szeretünk, aki saját, külön kívánságaink szerint irányítja az életünket és durcásan hátatfordítunk, ha nemtetszőek a végzései? . . .

Az igazi nehéz próbánk azonban csak most jön: hogyan állunk az atyafiak iránti szeretettel?! János apostol nem udvariaskodik itt sem, ahogy az igazság sohasem törődik azzal, hogy tetszik-e valakinek, vagy nem tetszik. „Ha azt mondja valaki, hogy: szeretem az Istent és gyűlöli a maga atyjafiát, hazug az, mert aki nem szereti a maga atyjafiát, akit lát, hogyan szeretheti az Istent, akit nem lát?" Micsoda nagy megsértődés lenne abból, ha valaki csak tréfából is *hazugnak* nevezne bennünket! . . . János apostol azonban édes-keveset törődik ezzel . . . Kereken kimondja: a hívő és mégis gyűlölködő ember hazug ember! Eljárhat a templomba, mutathat ájtatos arcot, az apostol majd kétezer év messzeségéből ujjal mutat reá: *Ide nézzetek! Itt van egy hazug ember!* Próbál nyájas, szelíd arcot mutatni Istennek, pedig belül tele van a szíve gyűlölettel, bosszúval, szeretetlenséggel. Amidőn azonban így ír az apostol, vajjon a szeretet hangján ír-e? Micsoda lelkület az, amelyből ilyen erős kifejezések teremnek? Hogyan illenek ezek a súlyosan elítélő szavak a „szeretet apostolá-"hoz, Jézus Krisztus apostolához? — Vigyázzunk, nehogy rosszul értelmezzük a keresztyén szeretetet! Amikor a biblia a szeretetről beszél, elsősorban mindig Istenre gondol, aki lényegileg szeretet, de nem akármilyen szeretet, hanem szent szeretet! Tehát olyan szeretet, mely a bűnt gyűlöli, vele felveszi a harcot s legyőzi és megsemmisíti! A bűnre ez az isteni szeretet nem is nézhet másként, mint gyűlölettel, nem is beszélhet róla másként, mint gyűlölettel! De az isteni szeretet nem állapodik meg a szavaknál és érzelmeknél, hanem cselekszik. Ott támadja a bűnt, ahol találja. Így nyúl bele emberi életünkbe, egész történelmünkbe is. Szent haragja népeket és országokat gyomlál ki, ront meg és veszít el (Jerem. 18,7). Prófétájának sem csupán az a feladata, hogy építsen és plántáljon, hanem hogy gyomlálja, irtsa, pusztítsa, rombolja mindazt, ami rossz, ami bűn, ami nincs igazi és tiszta szeretetből. Maga az Úr Jézus se használt szelíd szavakat a farizeusokkal, a templomi pénzváltó kufárokkal szemben. És azért vállalta a kereszt gyötrelmeit, hogy a bűn gyűlöletes hatalmát megtörje.

Nem is lehet igazán embertársainkat úgy szeretni, hogy viszont a bűnt ne gyűlöljük. Isten is így szeret minket, ezért küldte el Megváltó szent Fiát a bűntől való szabadításunkra és ezért büntet bennünket, ha a bűn szolgálatába állunk s a bűnnel azonosítjuk magunkat. És ilyen szemmel kell nekünk is néznünk azokra az emberiség és napjaink történetében, akiknek gondolkodását, cselekvését, terveit az embergyűlölet mozgatja, akik a legsátánibb eszközöktől sem riadnak vissza, hogy mérhetetlen haszonleséstől és kapzsiságtól, minden rossznak ettől a gyökerétől indíttatva, százezreket pusztítsanak el s küldjenek korai sírba. De ugyanígy lehetetlen dolog helyeselnünk azoknak, akik útjában állnak az emberiség, a népek boldogulásának, akik nem tisztességes munkából, hanem mások verejtékéből akarnak megélni éspedig jól megélni. Az igazi, a pozitív emberszeretet követeli meg tőlünk, hogy azt, ami az embernek ellensége, ami testi-lelki nyomorúságot okoz neki, igyekezzünk minden erőnkből kiküszöbölni és megsemmisíteni. János apostol embergyilkosoknak nevezi azokat, akik nem szeretik felebarátaikat.

Világosan látjuk tehát, hogy János apostol nemcsak „szépen" tud beszélni a szeretetről, de amit mond, az üdvösségünkbe vágó kérdés, sőt egyenesen Isten parancsa: „Az a parancsolatunk is van Tőle, hogy aki szereti Istent, szeresse a maga atyjafiát is." (21 v.) Szeretjük Jézust Üdvösségünk Fejedelmének, életünk Fővezérének nevezni . . . Jusson azonban ilyenkor eszünkbe az is: igen rossz katona az, aki semmibe sem veszi a „Fővezér" világos és határozott parancsát! . . .

Rádiópredikáció

II. Kor. 5, 14—19.

„Mert a Krisztusnak szerelme szorongat minket. Úgy vélekedvén, hogy ha egy meghalt mindenkiért, tehát mindazok meghaltak és azért halt meg mindenkiért, hogy akik élnek, ezután ne magoknak éljenek, hanem annak, aki érettök meghalt és feltámasztatott. Azért mi ezentúl senkit sem ismerünk test szerint, sőt ha ismertük is Krisztust test szerint, de már többé nem ismerjük. Ezért ha valaki Krisztusban van, új teremtés az; a régiek elmultak, imé újjá lett minden. Mindez pedig Istentől van, aki minket magával megbékéltetett a Jézus Krisztus által és aki nékünk adta a békéltetés szolgálatát. Minthogy az Isten volt az, aki Krisztusban megbékéltette magával a világot, nem tulajdonítván nékik az ő bűneiket, és reánk bízta a békéltetésnek igéjét.“

*

Keresztyén gyülekezet, testvéreim a Jézus Krisztusban!

Az élet és természetesen a keresztyén ember élete is tele van kérdésekkel. Ez a felolvasott ige elsősorban is a keresztyének ma felvethető, de sokszor fel sem vetett néhány kérdésére ad feleletet.

Ma újra és újra előkerül ez a kérdés:

1. Miért prédikál az egyház? (14. v.)

a) Azért, mert egyház. Isten megvalósult szándéka ebben a világban. Ez a szándék pedig nem önmagáért valósult meg, hanem a világért. Ezt a legvilágosabban kifejezi az az ige, ami minden evangélikus istentiszteleten felhangzik s felhangzott ma is az oltár előtt: a János evan-

géliumából. (3:16.) „Mert úgy szerette Isten a világot, hogy az ő Egyszülött Fiát adta, hogy valaki hiszen Őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen." Miért prédikálunk? Miért prédikál az egyház? Mert Isten a Fiát adta a világért. Az ember iránti szeretete kifejeződött a Krisztusban. Mondanivalónk, tanításunk, buzdításunk és reménységünk, hitünk megvallásának *oka* az Istennek a Fiában, a Krisztusban kifejezett szeretete. Az a szeretet, mellyel Isten minket szeretett. Krisztusban fejeződött ki ez a szeretet. Ezért felel a mai igénk erre a kérdésünkre: miért prédikál az egyház? így, mert a Krisztusnak szerelme szorongat minket. (14. v.)

b) Isten a szeretetét megmutatta azzal, hogy a világba és a világért Krisztusban emberré lett! Ez a szeretete formája. Szeretetének tartalmát, erejét pedig a Golgotha keresztjével és a nyitott sírral, nagypéntekkel és húsvéttal mutatta meg. Húsvét utáni második vasárnapon, ma, azért nemcsak az a kérdés, hogy miért prédikálunk, mi az oka annak, hogy prédikálunk, hanem az is, hogy mi a *célja* annak, hogy prédikálunk? A jánosi ige erre így felel: hogy aki hiszen őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen. A célja a prédikációnak tehát, hogy embereket örök életre vigyen. De a célig *út visz!* Ez az út pedig itt a földön visz, számunkra pedig itt ebben a hazában, a mi magyar földünkön visz. Nagypéntek és húsvét számunkra azt jelenti, azt kell hogy jelentse, amit a 15. vers mond: és azért halt meg mindenkiért, hogy akik élnek, ezután ne maguknak éljenek, hanem annak, aki értük meghalt és feltámasztatott. A prédikációnk célja — azért prédikál az egyház —, hogy az örök életért már itt a földön, ebben a hazában, ne magunknak, hanem az értünk meghalt és feltámadott Krisztusnak éljünk.

2. És itt vetődik fel a ma és itt élő keresztyén ember következő kérdése:

Én jó keresztyén ember vagyok, vallásos ember vagyok. Miért nekem prédikálnak? Én már az egyházban, Krisztusban vagyok, nem inkább a nem-egyház, a nem-Krisztushívő felé kellene az egyháznak prédikálnia?

A válaszunk határozott nem! A 16. vers: Azért mi senkit nem ismerünk test szerint, sőt ha ismertük is Krisztust test szerint, de már többé nem ismerjük, — elutasít minden ilyen lehetőséget és „keresztyén" fölényt. Ez a vers kimondja, hogy nem mind keresztyén az, aki annak

született, akinek van keresztelési anyakönyvi kivonata. Nem a keresztlevél, nem a keresztelés megtörténte tesz elsősorban keresztyénné. Nem a miénk az egész megkeresztelt nép! ezentúl senkit sem ismerünk test szerint! Amint Krisztus sem test szerint a miénk ma, hanem a hit által, úgy nem mondhat az egyház sem minden megkereszteltet magáénak. Az Írás sem azt mondja, hogy aki megkeresztelkedik üdvözül, hanem azt, hogy aki hisz és megkeresztelkedik, az üdvözül, és mert mi ezentúl senkit sem ismerünk test szerint, azért tudjuk, hogy amikor prédikálunk, nem a templomon kívül, hanem szószékeink alatt van ott a nem-egyház is, a nem igazán keresztyén is! És hogy ki a keresztyén és ki nem az, éppen a templomban nem ismerhető fel, mert nincs, ami felismertesse. Ezt jelenti az, hogy „senkit sem ismerünk test szerint".

3. Hogyan, miből, mi szerint ismerhető fel hát a keresztyén ember? Ez is — sőt ez a komoly — egyházi kérdés.

Erre a 17. vers alapján úgy válaszolunk: a hite, vagyis a hitből való beszéde és azt igazoló cselekedete, magatartása alapján. Itt és ma ezen a földön és ebben a hazában való mindennapi élete, munkája, áldozata szerint. (17. v.) „Azért ha valaki Krisztusban van, új teremtés az; a régiek elmultak, imé újjá lett minden." A keresztyén ember új ember! Nem test szerint. A természet törvényei alatt álló marad. Nem változik át valami csodás teremtménnyé. Az marad, aki volt és mégis egészen más. Új teremtés! „Élek pedig többé nem én, hanem él bennem a Krisztus." Test szerint apa és anya szülöttei, mégis Isten fiai (akiket Isten Lelke vezérel, azok Istennek fiai). Ugyanazon indulat legyen bennetek, mint amely volt a Krisztus Jézusban.

Krisztust az jellemezte, hogy lezárta és megítélte a multat. Pál apostol is kárnak és szemétnek ítélte, amik mögötte vannak. Mai igénk is azt mondja, hogy az új teremtés számára a régiek elmultak. És itt nem arról a tetszetős, de álkeresztyén engedményről van szó, hogy esetenként meggyónom a bűneimet, s aztán újra bennük, velük élek, sőt nem is csak a bűnről — s ha lehet itt is elvileg a bűnről, nem pedig a konkrét bűnökről; mint paráznaság, csalás, szabotálás, fegyelmezetlenség, népem megkárosítása, hazugság és így tovább — van szó! „Imé újjá lett minden" — ez a multtal való teljes szakítást jelenti. Sőt többet ennél: az újért való egész áldozatot s mellé való teljes odaállást. Nézd meg a bibliádat. A 17. vers alatt találsz olyan íráshelyeket, melyek azért vannak odajegyezve, hogy ehhez a 17. vershez ezeket is

elolvasd. Ott van Ézsaiás 43:19. Én a 18. verstől olvasom: „Ne emlékezzetek a régiekről és az előbbiekről ne gondolkodjatok (18. v.). Imé, újat cselekszem, most készül, avagy nem tudjátok még? Igen, a pusztában utat szerzek és a kietlenben folyóvizeket (19. v.)" Vagy Ézsaiás 41:18: Kopasz hegyeken folyókat nyitok és rónák közepén forrásokat, a pusztát vizek tavává teszem és az aszuföldet vizek forrásaivá. A pusztában cédrust, akácot nevelek és mirtust és olajfát, plántálok a kietlenbe ciprust, platánt, sudarcédrussal együtt, (19) Hogy lássák, meg tudják, eszökbe vegyék és megértsék mindnyájan, hogy az Úrnak keze művelte azt. (20.)"

Ime testvéreim, mikor Isten azt mondja, hogy az új teremtés, a Krisztusban élő ember számára a régiek elmultak és újjá lett minden, akkor nem arról a célról beszél csak, amit mi úgy hívunk, hogy mennyország, hanem arról az útról is, ami oda vezet, amin oda kell jutnunk, s ami a mi számunkra ez a földi országunk és itt lett újjá minden, úgy lett újjá, amint felolvastam az igéből.

4. Nem kísértése az egyház emberének, hogy mindezt kívülről, nem az egyház területéről idetévedt gondolatoknak tartsa?

Válaszoljon erre Ézsaiás 41:20: „Hogy lássák, megtudják, eszökbe vegyék és megértsék mindnyájan, hogy az Úrnak keze művelte ezt." Vagy mai igénk 18. verse: „Mindez pedig Istentől van"! Golgotai kereszt és húsvéti nyitott sír, amit adott szeretete biztos zálogául. Hitünk, mely által miénk a Krisztus, hogy új emberré legyünk, hogy az ő követésében, őt utánozva, az ő Lelke szerint megítéljük, szemétnek és kárnak valljuk a multat és utat nyissunk az újnak, újat műveljünk.

Sok ú. n. vallásos ember miért nem tud idáig eljutni? Mert Isten akarata elől a vallásba menekül. A vallás elringatja megszokott hagyományaival. Benne maradhat a multban. Cselekedeteit legfeljebb Isten igéjével próbálgatja igazolni, pedig éppen az ellenkezőre lenne szüksége: szakítani a multtal és Isten igéjéből elindulva, Isten igéje alapján cselekedni.

A nem teste, hanem hite alapján keresztyén ember ugyanis éppen Krisztus által új viszonyba kerül Istennel és az emberekkel egyaránt. Ennek az új viszonynak a meghatározása: békesség-béke. Isten a Jézus Krisztus által megbékéltetett magával és nekünk adta a békéltetés szolgálatát, vagy a 19. v. szerint: reánk bízta a békéltetésnek igéjét.

Ez az ige világos és egyértelmű. A hamis vallásosságban szenvelgő ú. n. hívő tetszeleghet maga előtt és a vele ilyen vallási közösségben élők előtt azzal, hogy őt nem érdekli más, csak az ő Istene, ő nem akar mást, mint zavartalan jó viszonyt ezzel az Istennel. De ha valaki Krisztusban van, ha nem test szerint Istené, hanem Isten Lelke által vezérelt gyermeke Istennek, ha új teremtés és szorongatja őt a Krisztusnak szerelme, akkor nemcsak hisz, ment ez úgy csak hiedelem, hanem szolgál is. Mégpedig a békéért szolgál. Ez a szolgálat pedig kötelesség. Más talán kivonhatja magát alóla, de a keresztyén embernek *adta* Isten a békéltetés szolgálatát, rábízta a békéltetés igéjét. Szolgálat és ige. Azt jelenti ez, hogy minden cselekedete és minden szava a békéért legyen!

„Isten úgy szerette a világot, hogy az ő Egyszülött Fiát adta érte." Mit ad a világnak és a világért a Krisztust követő keresztyén ember? Isten követelése elől, a világ elől, az emberiség iránti felelőssége és saját lelkiismerete elől nem zárkózhatik a templomaiba. Jézus a Hegyen ezt mondta:

„Ti vagytok a világ világossága, nem rejtethetik el a hegyen épített város. (Mt. 5:14.)

Úgy fényljék a ti világosságtok az emberek előtt, hogy lássák a ti jócselekedeteiteket és dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat." (10. v.)

Miért prédikál az egyház? Hogy a keresztyén emberek cselekedetei miatt ne káromoltassék, hanem dicsőíttessék az Isten. Mit prédikáljon az egyház? A világnak a Krisztust hírül adó angyalok üzenetét: „Dicsőség a magasságos mennyekben az Istennek, és e földön békesség és az emberekhez jó akarat." (Luk. 2:14.) Ámen.

*

Imádkozzunk: Mennyei Atyánk! Hálát adunk Neked, hogy igéddel irányítottál és tanítottál. Tedd életté bennünk a tanításodat, hogy hivatástudatunk, áldozatos munkánk, népünk és az emberiség békéjéért való minden odaállásunk és cselekedetünk olyan legyen, hogy dicsőíttessék érte a Te neved. Te a Fiadat adtad keresztre és támasztottad fel értünk. Add Uram, hogy a szereteted ne legyen rajtunk hiábavaló. Legyünk példakép az emberek előtt földi hazánk szolgálatában, jövője építésében, békéje megóvásában és legyünk hűséges tanítványai a Te

Fiadnak, aki az örökéletre vezető útunk. — Áldd meg ezt a földet, melyet hazánkul rendeltél, áldd meg ezt a népet, melybe minket is belehelyeztél, áldd meg egyházunkat, melyben megismerünk és imádunk Téged. Áldd meg hazánk és egyházunk vezetőit és minden tagját. Oltalmazd meg és tartsd meg a népünk és népek békességét, hogy munkánkkal, énekünkkel és imádságunkkal békességben áldhassunk Téged. Ámen.

Gádor András